

ČÍSLO VYDANIA: 01/2024

elsa

The European Law Students' Association

Trnava

ISSN 1338 - 6603 (tlačená verzia)
ISSN 1338 - 4821 (online verzia)

Editoriál

Milí čitatelia,

budem pri písaní týchto riadkov osobnejšia. Ak mám byť úprimná, neverila som, že budem ešte niekedy písať tento editoriál. Odkedy som nastúpila na post šéfredaktorky, bolo mojím cieľom tvoriť časopis, v ktorom môžu študenti, ale aj ostatní, ktorých naplňa písanie, publikovať

svoje články a rovnako tiež prinášať čitateľský obsah pre tých, ktorí svoje voľné chvíle trávia radi pri čítaní kvalitného obsahu. Za tvorbou časopisu však stojí oveľa viac. Chcela som, aby sa pri tvorbe časopisu stretla komunita, ktorá vytvorí priaznivú atmosféru. A takú som aj našla. Som nesmierne vďačná, že mám pri sebe tím ľudí, ktorí chcú časopis zveľaďovať a zároveň, ktorí za mnou vždy stáli a podporili ma v ťažkých časoch. Mrzí ma, že si aj náš časopis musel prejsť nepriaznivým obdobím. Avšak verím, že to zlé je už za nami a úprimne sa teším, že našim čitateľom môžeme priniesť ďalšie číslo časopisu so zaujímavým a pútavým obsahom.

Nelahké obdobie teraz prežíva rovnako aj slovenská národná kultúra. Aj keď v omnoho väčších a vážnejších rozmeroch. Pre mnoho ľudí je ťažké si uvedomiť, že pri riadení rezortov je potrebné sledovať najmä záujem verejný, a nie osobný. Kultúra potrebuje najmä odborníkov, ktorí vedú robiť svoju prácu. Práve preto si prajem, aby ju v budúcnosti čakal rovnaký osud ako náš časopis, a to aby bola slobodná, stále napredovala a hlavne, aby v prípade ak nastane nejaký problém, bol riešený formou odborného a vecného dialógu.

Záverom Vám chcem nielen popriať príjemne strávené chvíle pri čítaní časopisu, ale zároveň Vás aj vyzvať k tomu, aby ste si pri všetkom čo v živote robíte zachovali slušnosť, pokoru a záujem napredovať. Ak sa dostanete do situácie, v ktorej sa necítite komfortne, odíďte. Stoje si za svojim morálnym presvedčením. A pokiaľ aj v živote spravíte chybu, nebojte sa to priznať a ospravedlniť sa ľuďom, ktorých sa to mohlo dotknúť. Toto sú za mňa dôležité kroky nielen vo vzťahu ku kariérenému úspechu, ale najmä k tomu osobnému, ktorý bude na konci aj tak tým kľúčovým.

Tak ešte raz, príjemné čítanie!

Bc. Viktória Kološtová
šéfredaktorka

Redakčná rada

Šéfredaktorka:

Bc. Viktória KOLOŠTOVÁ

Redaktori:

Mgr. Peter HAJNALA, PhD., MBA

Bc. Viktória LUPTÁKOVÁ

Michaela MAGULOVÁ

Editorky:

Bc. Viktória KOLOŠTOVÁ

JUDr. Monika MARTIŠKOVÁ, PhD. LL.M

Konzultantka:

JUDr. Monika MARTIŠKOVÁ, PhD. LL.M

Interné odborné garantky:

JUDr. Katarína GEŠKOVÁ, PhD.

doc. JUDr. Eva SZABOVÁ, PhD.

Externí odborní garanti:

prof. JUDr. Alexandra LÖWY, PhD. LL.M

JUDr. Jakub LÖWY, PhD. LL.M

Grafika:

Bc. Patrik ONDREJECH

Obálky:

JUDr. Filip JUROVATÝ

Bc. Patrik ONDREJECH

Adresa redakcie:

Časopis Corpus Delicti

Právnická fakulta

Trnavskej univerzity v Trnave

Kollárova 10, 917 01 Trnava

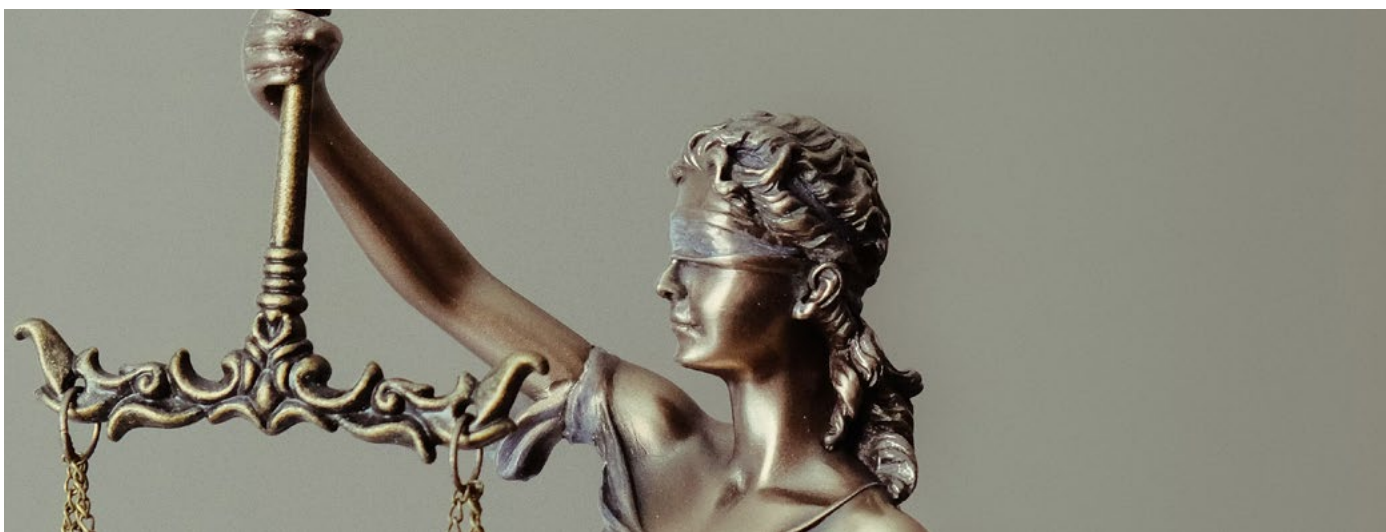
E-mail: corpusdelicti.tt@gmail.com

CORPUS DELICTI

Obsah odbornej časti

Verejnosc a tvorba zakonov: Cesta k transparentnejšej demokracii.....	4
(Ne)prípustnosť správneho súdneho prieskumu protokolu z inšpekcie práce	8
Balancing internal market freedoms with fundamental human rights.....	12
Queen of everyone: The media coverage of the death of Queen Elizabeth II and Queen Juliana in Western European newspapers – part I	18

Časopis Corpus Delicti je evidovaný Ministerstvom kultúry SR pod evidenčným číslom EV 4594/12.

Vychádza na pôde Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

V júni 2024 vychádza dvadsiate siedme číslo obnoveného časopisu Corpus Delicti.

Zakladateľmi obnoveného časopisu Corpus Delicti boli: Mgr. Kristián Čechmánek, PhD., Mgr. Martin Császár, PhD., Mgr. Naďa Petříková.

Tlač zabezpečuje ExpresTlač, Kopčianska 15, 851 01 Bratislava.

Časopis vydáva ELSA Trnava a Naša Právnická v spolupráci s Právnickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave.

Články v čísle 1/2024 editovali členovia redakčnej rady.

Odborné články v časopise Corpus Delicti podliehajú recenznému konaniu.

Vydané: jún 2024, IČO: 36 093 971, periodicita vydávania: dvakrát ročne.

V prípade, ak sa chcete stať súčasťou časopisu Corpus Delicti, napíšte článok v rozsahu 3 – 7 A4 (písmo Times New Roman, veľkosť 12, jednoduché riadkovanie) na ľubovoľnú tému, samozrejme, týkajúcu sa práva, za článkom uveďte použitú literatúru a dodržiavajte citačné pravidlá podľa STN.

Článok spolu s farebnou fotografiou Vašej tváre zašlite na e-mailovú adresu: corpusdelicti.tt@gmail.com

V prípade, že nás svojím článkom zaujmete, bude uverejnený v najbližšom čísle 2/2024 pre zimný semester ak. roku 2024/2025. Uzávierka pre číslo 2/2024 je 15.11.2024.

Príspevok musí byť recenzovaný. Redakcia si vyhradzuje právo článok upraviť čo do štylistiky a gramatiky, ako aj právo článok odmietnuť z kapacitných dôvodov.

Tešíme sa na Vaše príspevky!

Toto číslo časopisu vyšlo s finančnou podporou ELSA Trnava.

Verejnosc' a tvorba zakonov: Cesta k transparentnejšej demokracii

Mgr. Peter Hajnala, PhD., MBA

O autorovi: autor pracuje na Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, je zároveň študentom I. ročníka magisterského externého štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave.

Pozn.: Článok recenzoval doc. Mgr. Marek Káčer, PhD., ktorý pôsobí na Katedre teórie práva a ústavného práva Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave.

• • •

Participácia verejnosti na tvorbe zákonov v Slovenskej republike je kľúčovým aspektom demokratického legislatívneho procesu. V dnešnej dobe, keď sa spoločnosť rýchlo mení a čelí novým výzvam, je zapojenie občanov a odborníkov do tvorby zákonov dôležitejšie než kedykoľvek predtým.

Prechod k demokratickému zákonodarstvu po roku 1989 otvoril proces tvorby zákonov širokej verejnosti. To umožnilo aktívnejšie zapojenie občanov a občianskych iniciatív, čo prispelo k modernizácii a harmonizácii nášho právneho poriadku s právom Európskej únie.

Štúdia sa zameriava aj na súčasný stav, skúmajúc právnu úpravu tvorby zákonov a možnosti zapojenia verejnosti do tohto procesu. Hoci Ústava SR zaručuje občanom právo na účasť v riadení verejných vecí, v praxi existujú rôzne bariéry, ktoré obmedzujú reálny vplyv verejnosti na legislatívny proces.

Analyzovali sme štyri konkrétne zákony - Zákon o výstavbe, Zákon o štátnej podpore nájomného bývania a Zákon o verejnom obstarávaní - na ktorých sme ukázali, ako funguje participácia verejnosti v praxi.

Naša analýza ukazuje, že existuje významný verejný záujem o tieto témy a že zapojenie rôznych subjektov v pripomienkových konaniach je dôležité. Zároveň to poukazuje na potrebu lepšieho dialógu medzi vládou a občianskou spoločnosťou.

Štúdia tak otvára priestor na diskusiu o tom, ako môžeme zlepšiť participáciu verejnosti na tvorbe zákonov a tým prispieť k transparentnejšej a efektívnejšej demokracii na Slovensku.

Pohľad do praxe: Ako sa rodí legislatíva na Slovensku

Na analýzu legislatívneho procesu a účasti verejnosti sme si vybrali dva zákony: Zákon č. 201/2022 Z.z. o výstavbe a Zákon č. 222/2022 Z.z. o štátnej podpore nájomného bývania. Snahou je poukázať na možnosti verejnosti, ak je zákon súčasťou riadneho legislatívneho procesu, a aké sú možnosti, ak je zákon poslancovým návrhom. Tieto zákony sú prelomové v rôznych aspektoch stavebného práva, či nájomného bývania a ich prijatie viedlo k rozsiahlym diskusiám, pripomienkovým konaniam a zmenám v legislatívnom procese.

Rozbor zákona o výstavbe poukazuje na snahu o modernizáciu a zefektívnenie procesov v oblasti stavebníctva. Vysoký počet pripomienok od verejnosti a odborných subjektov naznačuje významný verejný záujem a potrebu dialógu medzi vládou a občianskou spoločnosťou. Účasť verejnosti a odborníkov na legislatívnom procese, ako aj rozsiahle pripomienkové konania poukazujú na snahu o inkluzívny a transparentný prístup pri tvorbe zákonov.

Do októbra 2024 bolo k stavebnému zákonu prijatých 50 noviel.¹ Každá z týchto zmien predstavovala zásah do existujúceho právneho rámca, avšak bez radikálnej transformácie jeho základnej štruktúry.

Príprava nového zákona bola charakteristická intenzívnym zapojením odbornej verejnosti prostredníctvom mnohých stretnutí a diskusií. Napriek tomu, že sa tvorcovia legislatívy stretávali s výraznými tlakmi zo strany lobistických skupín, ktoré sa pokúšali zvrátiť alebo aspoň zmiatť plánované zmeny v stavebnej legislatíve, podarilo sa dosiahnuť kompromisnú dohodu, ktorá bola považovaná za rozumnú a efektívnu.²

Medzirezortné pripomienkové konanie k návrhu zákona sa začalo 6. mája 2021. Správa o účasti verejnosti na tvorbe právnych predpisov konštatuje, že návrh zákona nebol pred spustením tvorby návrhu právneho predpisu predložený do predbežného pripomienkového konania. Verejnosc' bola in-

1 Posledná bola schválená NR SR 13. februára 2024 v skrátanom legislatívnom konaní. Prezidentka SR novelu podpísala 29. februára 2024.

2 TASR. *Holý: Stavebná legislatíva bude moderná, má reflektovať potreby ľudí*. Online. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/ekonomika/holy-stavebna-legislativa-bude-moder/629448-clanok.html>. [cit. 2024-01-17].

formovaná o zámere prijatia novej právnej úpravy v tejto oblasti prostredníctvom Programového vyhlásenia vlády³. Odborná verejnosť bola o procese prípravy návrhu zákona informovaná o začatí legislatívnych prác. Príprava návrhu zákona bola konzultovaná za účasti odbornej verejnosti, samospráv, štátnej správy, stavovských organizácií a akademickej obce v záujme dosiahnutia celospoločenského konsenzu pri príprave koncepcného riešenia novej právnej úpravy stavebných predpisov.⁴

V rámci pripomienkového konania bolo zaznamenané podstatné množstvo pripomienok. Konkrétne, z celkového počtu 2849 pripomienok predstavovalo 1063 (čo je približne 37 % z celkového počtu) pripomienok obyčajných, zatiaľ čo 1786 pripomienok (približne 63 %) bolo označených ako zásadných. Táto kvantitatívna analýza naznačuje vysoký stupeň zainteresovanosti verejnosti, odborných skupín a rôznych inštitúcií, čo svedčí o významnosti a možnej kontroverznosti navrhovaného zákona.⁵

V rámci hromadných pripomienok bolo zaznamenaných 63 iniciatív, ktoré však nie vždy spĺňali kritériá pre ich uznanie ako hromadné. Jednou z najvýraznejších bola pripomienka, ktorá bola vypracovaná spoločne občianskymi združeniami VIA IURIS, WWF Slovensko a SOS BirdLife Slovensko. Táto pripomienka získala podporu významného počtu 11 664 občanov, čo odráža silné občianske povedomie o potrebe ochrany životného prostredia a participácie verejnosti v procesoch územného plánovania. Podstatou tejto hromadnej pripomienky bolo zdôraznenie, že ochrana prírody a krajiny by mala byť vnímaná ako verejný záujem, ktorý si vyžaduje aktívnu účasť a ochranu zo strany štátu, samospráv a občianskej verejnosti. Takáto participácia by mala byť zabezpečená aj v legislatíve, ktorá reguluje procesy výstavby a územného plánovania.⁶

Vzhľadom na množstvo vznesených pripomienok sa predkladateľ, vtedajší vicepremiér Štefan Holý rozhodol, že návrh zákona o výstavbe pôjde do opakovaného medzirezortného pripomienkového konania. Úlohou opakovaného medzirezortného pripomienkového konania bolo podľa vicepremiéra informovať o zapracovaných legislatívnych úpravách a pripomienkach. Návrhy zákonov sa systémovo nemenia, sú v nich len zapracované úpravy od viacerých subjektov. Cieľom je, aby sa mohli všetci oboznámiť s upravenými návrhmi detailne aj v rámci opakovaného medzirezortného pripomienkového konania.⁷

3 Programové vyhlásenie vlády 2020-2024, schválené NR SR 30. apríla 2020. Online. Dostupné z <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=7769> [cit. 2024-09-17].

4 Správa o účasti verejnosti. Online. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2021-226>. [cit. 2024-01-17].

5 Vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania. Online. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2021-226>. [cit. 2024-01-17].

6 Hromadná pripomienka k návrhom zákonov v oblasti územného plánovania a výstavby. Online. Dostupné z: https://www.mojapeticia.sk/campaign/hromadna-pripomienka-k-navrhom-zakonov-v-oblasti-uzemneho-planovania-a-vystavby/ed0ec26b-cb5a-4940-8cb6-599f8109a648?fbclid=IwAR3A80BjSMafu0ACdw84AwKwXanptYz9JFxFtG-pAzC6EKv7THBax_KPpN2U. [cit. 2023-12-06].

7 Zákony upravujúce výstavbu pôjdu do opakovaného

Opätovné pripomienkové konanie sa začalo 30. júna 2021, a jeho primárnou úlohou bolo zabezpečiť komplexné zhodnotenie a kritickú reflexiu predložených legislatívnych návrhov. V tomto kontexte sa otvoril priestor pre zainteresované subjekty, aby vyjadrili svoje postrehy, obavy či odporúčania k predkladaným dokumentom. Vďaka intenzívnej participácii aktérov bolo v tomto procese evidovaných 2008 pripomienok, čo odráža vysokú mieru angažovanosti a zainteresovanosti verejnosti a odborníkov ohľadom právnych predpisov v dotknutom období.

Z celkového počtu pripomienok bolo 1347 klasifikovaných ako zásadné, čo predstavuje výraznú väčšinu, konkrétne približne dve tretiny všetkých pripomienok. Tieto zásadné pripomienky sú považované za kritické, nakoľko môžu mať podstatný vplyv na obsah, zrozumiteľnosť a aplikovateľnosť právneho predpisu. Zvyšných 661 pripomienok bolo kategorizovaných ako obyčajné, teda ako menej závažné v kontexte predmetnej legislatívy.

Z hľadiska akceptácie predložených pripomienok bolo 776 z nich prijatých v plnom rozsahu. Z tohto počtu 441 patrilo do kategórie zásadných a 335 bolo považovaných za obyčajné. Čiastočne akceptovaných bolo 519 pripomienok, z ktorých 408 bolo zaradených medzi zásadné a 111 medzi obyčajné. Zostávajúcich 665 pripomienok, vrátane 461 zásadných a 204 obyčajných, nebolo akceptovaných a teda boli odmietnuté alebo ponechané bez reakcie.⁸

Ak tieto údaje vyjadríme v percentách, miera akceptovaných pripomienok predstavovala 38,65 % z celkového počtu, čo je značná časť a poukazuje na určitú mieru flexibilitnosti a otvorenosti zákonodarcu k návrhom a odporúčaniam od rôznych zainteresovaných strán. Miera čiastočne akceptovaných pripomienok dosiahla hodnotu 25,85 %, čo signalizuje, že určitý počet pripomienok bol zohľadnený, avšak s určitými úpravami alebo v obmedzenom rozsahu. Naopak, miera neakceptovaných pripomienok bola 33,12 %, čo ilustruje, že viac ako tretina vznesených námietok nebola legislatívcom akceptovaná, čo môže svedčiť o rozpore medzi predstavami navrhovateľov a konečným znením predpisu alebo o nezlučiteľnosti pripomienok s cieľmi alebo obsahom predkladaného legislatívneho materiálu.

medzirezortného pripomienkového konania. Online. Dostupné z: <https://index.sme.sk/c/22688082/zakony-upravujuce-vystavbu-pojdu-do-opakovaneho-medzirezortneho-pripomienkoveho-konania.html>. [cit. 2023-12-06].

8 Vyhodnotenie pripomienkového konania. LP/2021/348 Zákon o výstavbe. Online. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/348>. [cit. 2023-12-06].

V procese pripomienkovania legislatívneho návrhu sme boli svedkami aktívneho zapojenia širokej škály zainteresovaných strán, pričom celkový počet subjektov, ktoré prispeli svojimi názormi a postrehmi, dosiahol počet 62.⁹ Tento pomerne vysoký počet reflektuje živý záujem o spoločenské dianie a právnu úpravu, ktorá má bezprostredný vplyv na fungovanie štátu a život jeho občanov.

Pre účely nášho výskumu sa ukázalo byť nevyhnutným detailnejšie preskúmať skupinu označenú ako “verejnosť”, keďže práve táto skupina predstavuje široké spektrum občianskej spoločnosti a jej záujmov. Pod tento segment sme subsumovali nielen tie pripomienky, ktoré boli explicitne označené ako “Verejnosť”, ale aj stanoviská rôznych organizácií a združení, ktoré sa hlásia k reprezentácii občianskych záujmov.

Táto širšia kategorizácia nám umožňuje získať komplexnejší obraz o názoroch a prioritách občanov v kontexte navrhovanej legislatívy.

V rámci skupiny “verejnosť” sme identifikovali širokú škálu pripomienok, ktoré sa týkali rozličných aspektov návrhu zákona. Pripomienky sa dotýkali napríklad otázok transparentnosti procesov, ochrany práv vlastníkov, udržateľnosti a ekologickej zodpovednosti, ako aj potreby zaistiť adekvátne zapojenie verejnosti do procesu rozhodovania. Zdôrazňovali tiež význam zabezpečenia kultúrneho dedičstva a ochrany pamiatok, čo reflektuje hlboké obavy z potenciálneho negatívneho vplyvu stavieb na historické hodnoty.

Pripomienky z tejto skupiny často vykazovali vysokú mieru odbornosti a znalosti problematiky, čo svedčí o angažovanosti občanov a ich pripravenosti aktívne sa zapájať do legislatívneho procesu. Bolo zrejmé, že mnohé z týchto pripomienok boli formulované s ohľadom na dlhodobé dôsledky a v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja, čo odráža rastúce verejné povedomie o potrebe zodpovedného prístupu k výstavbe a urbanizácii.

V kontexte systematického a komplexného hodnotenia predkladaného legislatívneho materiálu je možné pozorovať výraznú disproporciu medzi počtom akceptovaných a neakceptovaných pripomienok. Pri detailnej kvantitatívnej analýze vstupných dát je možné identifikovať, že zo súhrnného objemu 154 pripomienok, ktoré boli podané relevantnými subjektmi, bolo pozitívne akceptovaných celkovo 35 z nich. Tento počet reprezentuje približne 22,73 percenta z celkového množstva, čo je možné interpretovať ako indikátor určité-

⁹ Vyhodnotenie pripomienkového konania. LP/2021/348 Zákon o výstavbe. Online. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/348>. [cit. 2023-12-06].

ho stupňa konsenzu medzi predkladateľom návrhu a autormi pripomienok.

Paralelne je nutné poukázať na skutočnosť, že ďalších 43,51 percenta pripomienok bolo len čiastočne akceptovaných. Táto skutočnosť naznačuje, že medzi navrhujúcou a pripomienkujúcou stranou existuje priestor pre diskusiu, avšak nedošlo k úplnej zhode v názoroch a postojoch.

Na druhej strane, významný podiel pripomienok, presnejšie 33,12 percenta, nebol akceptovaný. Tento údaj poukazuje na významnú mieru nesúhlasu s predloženým návrhom, čo vyžaduje podrobnejšiu analýzu dôvodov odmietnutia a potenciálne aj revíziu niektorých aspektov navrhovanej legislatívy.

K návrhu zákona bolo predložených celkovo 51 hromadných pripomienok. Z týchto pripomienok predkladateľ súhlasil s 15, čiastočne prijal 23 a 13 pripomienok zamietol.¹⁰ Je dôležité poznamenať, že niektoré pripomienky mali primárne formálny charakter, zatiaľčo iné prispeli k zásadným zmenám vo finálnej verzii predmetnej legislatívy. Za zmienku stojí, že proces tvorby zákonov by mal byť transparentný a otvorený participácii verejnosti a odbornej komunity.

V nadväznosti na analyzované pripomienky je možné konštatovať, že participácia verejnosti na procese tvorby zákonov nie je len formálnou záležitosťou, ale skutočnou príležitosťou pre občanov ovplyvniť právne predpisy, ktoré formujú ich každodenný život. Vedecký pohľad na túto problematiku teda potvrdzuje, že demokratický proces tvorby zákonov je výrazne obohatený o príspevky aktívnej a informovanej verejnosti, ktorá je schopná artikulovať svoje záujmy a podieľať sa na vytváraní právneho rámca svojej krajiny.

Zákon postúpil na vládu s viacerými rozpormi. Vláda zákon schválila 12. januára 2022 a odporučila na ďalší legislatívny proces.¹¹ Poslanci Národnej rady SR zákon schválili 89 hlasmi 27. apríla 2022.¹² Zákon bol vyhlásený v Zbierke zákonov 7. júna 2022 pod číslom 201/2022.¹³

Kľukatá cesta zákona o nájomnom bývaní: Od pripomienok k schváleniu

Zákon o nájomnom bývaní reflektuje kritickú situáciu v oblasti dostupnosti bývania na Slovensku a predstavuje pokus o riešenie problému prostredníctvom štátnej podpory nájomného bývania. Významný záujem a angažovanosť rôznych subjektov v pripomienkovom konaní zdôrazňujú potrebu širokej verejnej diskusie a konsenzu pri formovaní politik v oblasti bývania.

V tomto prípade však ide o poslanecký návrh zákona. Návrh predložil poslanec Miloš Svrček. Z hľadiska participácie verejnosti v procese tvorby zákona je potrebné zdôrazniť, že priestor pre zapojenie sa verejnosti do legislatívneho procesu

¹⁰ Hromadné pripomienky. LP/2021/348 Zákon o výstavbe. Online. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/348>. [cit. 2023-12-06].

¹¹ Uznesenie Vlády SR č. 22, z 12. januára 2022. Online. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/19804>. [cit. 2023-12-06].

¹² Hlasovanie o parlamentnej tlači č. 831. Online. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=schodze/hlasovanie/hlasklub&ID=47805>. [cit. 2023-12-06].

¹³ Zákon č. 201/2022 Z.z. o výstavbe. Online. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2022/201/ZZ_2022_201_20240401.pdf. [cit. 2023-12-06].

je v prípade poslancových návrhov značne obmedzený v porovnaní s vládnymi návrhmi, kde je štandardne zabezpečené medzirezortné pripomienkové konanie a širšia verejná diskusia.

Aj napriek tomu, predkladateľ pôvodne zvolil inú alternatívu. Návrh zákona prostredníctvom vtedajšieho podpredsedu vlády Štefana Holého predložil do medzirezortného pripomienkového konania,¹⁴ ktoré odštartovalo 3. augusta 2021.

V rámci tohto konania bolo predložených celkovo 322 pripomienok, čo svedčí o značnom záujme a angažovanosti rôznych subjektov vo vzťahu k predmetnému návrhu zákona. Táto činnosť môže byť vnímaná ako svedectvo o otvorenosti procesu tvorby právnych predpisov, keďže umožňuje širokú verejnú diskusiu a zapájanie zainteresovaných strán. Z pohľadu kvantitatívneho rozdelenia pripomienok je zaujímavé poznamenať, že takmer polovica z nich, presnejšie 40 %, čo predstavuje 129 pripomienok, bola kategorizovaná ako zásadné. Na druhej strane, zostávajúcich 60 %, čo v absolútnom čísle predstavuje 193 pripomienok, bolo klasifikovaných ako obyčajné.

Z dostupných informácií je zjavné, že po vyhodnotení pripomienkového konania, mal zákon postúpiť na legislatívnu radu vlády a získať aj stanovisko vlády. Nakoniec však k tomu nedošlo. Zrealizované pripomienkové konanie nebolo vyhodnotené a návrh zákona bol predložený do Národnej rady SR. V rámci legislatívneho procesu bol návrh zákona prerokovaný v I. čítaní 25. júla 2021 a pridelený výborom na prerokovanie. Nasledovala niekoľkomesačná prestávka, pretože časť koalície sa snažila oddialiť schválenie navrhovaného zákona. Schválenie návrhu v II. čítaní preto prišlo až 25. mája 2022. Plénum schválilo aj rozsiahly pozmeňujúci návrh, ktorý predložil poslanec Miloš Svrček. Tieto zmeny sú podľa neho výsledkom pripomienok v rámci medzirezortného pripomienkového konania a zohľadňujú aj zmeny v právnom poriadku od podania návrhu zákona.¹⁵ Definitívna podoba zákona bola schválená 25. mája 2022 výrazným počtom poslancov. Zo 129 hlasujúcich poslancov sa za návrh vyslovilo 126 zákonodarcov.¹⁶ Zákon bol vyhlásený v Zbierka zákonov 22. júna 2022 pod číslom 222/2022.¹⁷

Cesta k lepšej tvorbe zákonov

Analýza participácie verejnosti na tvorbe zákonov na Slovensku ukazuje na dôležitú úlohu verejnej a odbornej diskusie v legislatívnom procese. Vysoký počet pripomienok k zákonu o výstavbe, či zákonu o štátnej podpore nájomného bývania poukazuje na značný verejný záujem a angažovanosť. Rôzne subjekty, vrátane odborníkov, občianskej verejnosti a neziskových organizácií, sa snažili ovplyvniť tvorbu právnych pred-

pisov, čo naznačuje potrebu inkluzívneho a transparentného prístupu pri tvorbe zákonov.

Proces akceptácie pripomienok bol rôznorodý, od plnej akceptácie cez čiastočné zapracovanie až po úplné odmietnutie. Tento prístup sa líšil medzi jednotlivými zákonmi, čo môže signalizovať rozdielne úrovne otvorenosti predkladateľov k externým vstupom. Praktiky, ako obchádzanie riadneho legislatívneho procesu, najmä pripomienkovania, sú problematické, keďže oslabujú participáciu verejnosti a môžu viesť k prijatiu zákonov bez dostatočnej verejnej a odbornej kontroly.

Verejná participácia prináša do legislatívneho procesu dôležitú dimenziu, zabezpečuje, že zákony reflektujú širšie spektrum názorov a potrieb. Je neoddeliteľnou súčasťou demokratického procesu a má potenciál zvyšovať kvalitu a prijateľnosť právnych predpisov. Avšak, efektívnosť tohto procesu závisí od otvorenosti legislatívneho rámca a ochoty zákonodarcov zohľadniť pripomienky zainteresovaných strán.

Na základe analýzy participácie verejnosti na tvorbe dvoch zákonov možno konštatovať, že verejná a odborná participácia je kľúčovým prvkom v procese tvorby právnych predpisov. Efektívna participácia verejnosti však vyžaduje transparentný a inkluzívny prístup zo strany legislatívneho procesu, ktorý umožňuje adekvátne zapojenie a zohľadnenie pripomienok zainteresovaných strán. Pre zlepšenie procesu tvorby zákonov by sme navrhli zvýšenie transparentnosti legislatívneho procesu. Je dôležité, aby boli návrhy zákonov a súvisiace dokumenty verejne dostupné včas a aby boli zainteresované strany informované o možnostiach zapojenia sa do procesu. Podstatný je aj čas. Na zabezpečenie kvalitných a premyslených pripomienok je potrebné poskytnúť dostatočný časový priestor pre ich prípravu a predloženie. Legislatívny proces by mal aktívne vyhľadávať a zapájať odborníkov a verejnosť do diskusie, napríklad prostredníctvom verejných diskusií, workshopov alebo online platforiem. Je tiež dôležité, aby boli všetky pripomienky systematicky vyhodnotené a aby sa k nim legislatívny proces jasne vyjadril, vrátane dôvodov akceptácie či neakceptácie. V neposlednom rade aj vzdelávanie verejnosti o legislatívnom procese a o možnostiach participácie môže zvýšiť zapojenie a kvalitu príspevkov do procesu tvorby zákonov.

Záverom môžeme konštatovať, že zlepšenie procesu tvorby zákonov s dôrazom na inkluzivitu, transparentnosť a efektívnu participáciu verejnosti môže prispieť k prijatiu právnych predpisov, ktoré lepšie reflektujú potreby a očakávania spoločnosti a zároveň zvyšujú dôveru verejnosti v legislatívny proces.

14 LP/2021/425 návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Miloša Svrčka na vydanie zákona o podpore štátneho nájomného bývania a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Online. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/425>. [cit. 2023-12-14].

15 *Parlament schválil zákon o podpore štátneho nájomného bývania*. Online. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/spravy/parlament-schvalil-zakon-o-podpore-st/636059-clanok.html>. [cit. 2023-12-14].

16 Hlasovanie o parlamentnej tlači č. 619. Online. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=8&CPT=619>. [cit. 2023-12-14].

17 Zákon č. 222/2022 Z.z. o štátnej podpore nájomného bývania a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Online. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2022/222/ZZ_2022_222_20230625.pdf. [cit. 2023-12-14].

(Ne)prípustnosť správneho súdneho prieskumu protokolu z inšpekcie práce

JUDr. Mgr. Juraj Štorcel, PhD.

O autorovi: JUDr. Mgr. Juraj Štorcel, PhD. je sudcom Správneho súdu v Bratislave a zároveň externým vyučujúcim na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, na ktorej vyučuje civilný proces.

Pozn.: Článok recenzovala prof. JUDr. Alexandra Löwy, PhD., LL.M., ktorá pôsobí na Katedre občianskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského a zároveň ako advokátka.

...

Možno právom napísať, že správne súdnictvo v posledných rokoch zažíva (zaslúžene) svoje akoby „znovuzrodenie“, ktoré bolo spôsobené vznikom Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (zriadený s účinnosťou od 01.01.2021, so začiatkom výkonu svojej činnosti od 01.08.2021) a následne završené vznikom troch nových správnych súdov, a to Správneho súdu v Bratislave, Správneho súdu v Banskej Bystrici a Správneho súdu v Košiciach, ktoré výkon svojej činnosti započali 01.06.2023. Tým, že sa zavŕšilo osamostnenie správneho súdnictva od všeobecného súdnictva (ktoré podľa názoru autora započalo prijatím a účinnosťou zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „SSP“ alebo „Správny súdny poriadok“)), vzrástla

aj potreba (oprávnené) k tomu, aby sa začalo viac venovať aj otázkam, ktoré súvisia so správnym súdnym prieskumom – týmto autor samozrejme netvrdí, že by sa odborná spisba nevenovala otázkam správneho súdneho prieskumu do tohto momentu, avšak ako spoločnosť, tak aj judikatúra sa mení a posúva, a preto je viac než vhodné, aby sa správnejmu právu a vybraným otázkam správneho súdneho prieskumu venovala náležitá pozornosť. Práve z uvedeného dôvodu som sa rozhodol v krátkosti poukázať na aktuálnu judikatúru kasačného súdu a správnych súdov, ktoré sa týkajú správneho súdneho prieskumu protokolu z inšpekcie práce, a jeho (ne)prípustnosti.

1) Všeobecne k prípustnosti správneho súdneho prieskumu

Správny súdny poriadok v § 6 a § 7 upravuje svoju právomoc. Nahliadnutím do SSP sa tak dozvieme, že podľa § 6 ods. 1 SSP správne súdy v správnom súdnictve preskúmavajú na základe žalôb zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy, opatrení orgánov verejnej správy a iných zásahov orgánov verejnej správy, poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánov verejnej správy a rozhodujú v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom. Súčasne § 6 ods. 2 SSP upravuje, v akých konaniach správne súdy rozhodujú. Možno tak skonštatovať, že § 6 SSP vymedzuje pozitívnu právomoc správnych súdov.¹

Na druhú stranu, § 7 SSP upravuje tzv. negatívnu právomoc správnych súdov, teda ustanovuje, čo správne súdy nepreskúmavajú. Ako uvádza právna teória², výpočet uvedený v § 7 SSP logicky nie je a ani nemôže byť úplný a len nadväzuje na pozitívne vymedzenie právomoci, ktoré je obsiahnuté v § 6 SSP. Inak povedané, ambícia negatívne vymedziť právomoc správnych súdov sa musí prioritne odvíjať od jej pozitívneho vyjadrenia a byť jej zrkadlovým odrazom. V krátkosti a bez nutnosti bližšej analýzy možno uviesť, že správne súdy nepreskúmavajú (i) rozhodnutia alebo opatrenia orgánov verejnej správy, pri ktorých nedošlo k vyčerpaniu riadneho opravného prostriedku (§ 7 písm. a) SSP), (ii) organizačné a vnútorné správne akty (§ 7 písm. b) SSP), (iii) všeobecne záväzné právne predpisy (§ 7 písm. c) SSP), (iv) súkromnoprávne veci a spory (§ 7 písm. d) SSP), (v) rozhodnutia alebo opatrenia orgánov verejnej správy predbežnej, procesnej a poriadkovej povahy (§ 7 písm. e) SSP), (vi) rozhodnutia alebo opatrenia orgánov verejnej správy závislé od zdravotného alebo technického stavu (§ 7 písm. f) SSP), (vii) rozhodnutia alebo opatrenia orgánov verejnej správy týkajúce sa odbornej spôsobilosti (§ 7 písm. g) SSP) a (viii) správne akty vylúčené osobitným predpisom (§ 7 písm. h) SSP).

1 K súdnemu prieskumu rozhodnutí pozri napr. ONDROVÁ, J. – ŠTORCEL, J. Súdny prieskum rozhodnutí v správnom súdnictve. In Štát a právo /online/. 2023. vol. 10, no. 1, s. 41-52 alebo JAKUBÁČ, R. Správna žaloba a ochrana verejných subjektívnych práv. In Bratislavské právnické fórum 2023 : garancie uplatňovania právneho štátu vo verejnej správe / Viera Jakušová, Šimon Bleha, Veronika Ťažká (zost.). Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 34 – 42.

2 BARICOVÁ, J. - FEČÍK, M. - ŠTEVČEK, M. - FILOVÁ, A. a kol. Správny súdny poriadok. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 120.

S odkazom na § 7 SSP je však nutné uviesť, že toto ustanovenie treba nevyhnutne vykladať v spojitosti s čl. 46 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého ten, kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím alebo opatrením orgánov verejnej správy sa môže obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia alebo opatrenia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu nesmie byť však vylúčené preskúmanie rozhodnutí alebo opatrení týkajúce sa základných práv a slobôd³. Negatívny výpočet v súlade s čl. 46 ods. 2 Ústavy SR uvedený v § 7 SSP má charakter výnimiek a nesmie byť zásadne rozširovaný.⁴

2) Protokol z inšpekcie práce ako opatrenie orgánu verejnej správy predbežnej, procesnej a poriadkovej povahy
Ako už bolo spomenuté, § 7 písm. e) SSP upravuje, že správne súdy nepreskúmajú rozhodnutia orgánov verejnej správy a opatrenia orgánov verejnej správy predbežnej, procesnej alebo poriadkovej povahy, ak nemohli mať za následok ujmu na subjektívnych právach účastníka konania. Jedná sa o množinu rozhodnutí orgánov verejnej správy alebo opatrení orgánov verejnej správy, ktoré sa v súdnej praxi vyskytujú a pri ktorých je hranica súdneho prieskumu veľmi tenká, tzn. že jestvujú prípady, kedy sú aj rozhodnutia alebo opatrenia orgánov verejnej správy predbežnej, procesnej alebo poriadkovej povahy preskúmateľné v správnom súdnom konaní.

Na to, aby boli tieto rozhodnutia alebo opatrenia orgánov verejnej správy predbežnej, procesnej a poriadkovej povahy preskúmateľné v správnom súdnom konaní je potrebné, aby mohli mať za následok ujmu na subjektívnych právach účastníka konania. S poukazom na § 6 SSP a § 2 ods. 1 a 2 SSP, iba tie rozhodnutia alebo opatrenia orgánov verejnej správy, ktorých priamym účinkom je legálny zásah do právneho postavenia jednotlivca, prostredníctvom založenia, zmeny alebo zrušenia oprávnenia alebo povinnosti, alebo pripustenia možnosti tohto legálneho zásahu do jeho práv, právom chránených záujmov alebo povinností, podliehajú súdnemu prieskumu podľa Správneho súdneho poriadku, ktorý má však charakter subsidiárnej súdnej ochrany v zmysle článku 46 ods. 1 Ústavy SR pre oblasť rozhodovania v správnom konaní.⁵

Súdna judikatúra sa vyvíja, o tom niet pochyb, a to aj v oblasti samotného prieskumu v správnom súdnom konaní. V poslednom období prešla vývojom (dotvorením) aj judikatúra týkajúca sa správneho súdneho prieskumu protokolov z inšpekcie práce.⁶ Veľký senát Najvyššieho správneho súdu v uznesení sp. zn. 19SVs/2/2022 zo dňa 04.12.2023 vyslovil právnu vetu v znení: „opatrenie inšpektora práce obsiahnuté v protokole z inšpekcie práce, ktorým sa kontrolovanému subjektu podľa § 12 ods. 2 písm. b) zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce v znení účinnom do 20. júla 2020 ukladá „odstrániť zistené nedostatky“, nie je spôsobilé zasiahnuť do práv, povinností alebo oprávnených záujmov, a tým menej do subjektívneho práva kontrolovaného, a preto je jeho prieskum v

správnom súdnom konaní vylúčený na základe § 7 ods. 1 písm. e) Správneho súdneho poriadku. Správny súd však musí v medziach žalobných bodov skúmať, či osobitosti konkrétnej veci neopodstatňujú záver, že aj takéto opatrenie ukladá kontrolovanému konkrétne povinnosti, ktoré takéto zásah predstavujú.“ Rozhodnutím veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky tak nastal zrejmy judikatúrny posun vo vzťahu k správnomu súdnemu prieskumu protokolom z inšpekcie práce.

K vyššie uvedenej právnej vete veľký senát Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky dospel z dôvodu, že opatrenia na nápravu zistených nedostatkov, ktoré môže uložiť inšpektor práce na základe výsledkov inšpekcie práce podľa § 12 ods. 2 písm. b) zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o inšpekcii práce“) sú súčasťou protokolu z inšpekcie práce. Neukladajú sa však vo forme rozhodnutia, na ktoré by sa vzťahoval procesný postup podľa Správneho poriadku a ktoré by nadobúdalo právoplatnosť alebo vykonateľnosť. Inšpektor práce nemá na presadenie týchto opatrení žiadne prostriedky bezprostredného donútenia (výkon rozhodnutia, exekúciu). V protokole inšpektor podľa § 14 ods. 1 Zákona

o inšpekcii práce uvedie zistené porušenia predpisov a záväzkov vyplývajúcich z kolektívnych zmlúv a opatrením podľa § 12 ods. 2 písm. b) Zákona o inšpekcii práce zaviazá kontrolovaného, aby ich odstránil v prípadne určenej lehote. Pokiaľ z protokolu nevyplývajú žiadne konkrétne povinnosti, ktoré má kontrolovaný subjekt splniť, potom je obsahom všeobecne formulovaných opatrení len upozornenie dodržiavať pri činnosti tie právne predpisy a záväzky, ktoré kontrolovanému subjektu už beztak vyplývajú z právnych predpisov, prípadne kolektívnych zmlúv. Protokol a tam uvedené opatrenie tak predstavujú jeden z podkladov, z ktorého môže inšpektorát práce vychádzať pri ukladaní pokuty podľa § 19 ods. 2 Zákona o inšpekcii práce, samy osebe však spravidla nepredstavujú akty, ktoré by priamo zasahovali do práva, povinnosti alebo právom chráneného záujmu v zmysle § 3 ods. 1 písm. c) SSP. Opatrenie podľa § 12 ods. 2 písm. b) Zákona o inšpekcii práce uvedené v protokole z inšpekcie práce, ktorým sa kontrolovanému subjektu iba formálne ukladá „odstrániť zistené nedostatky“, bez toho, že by sa tým menilo jeho právne postavenie, nie je spôsobilé zasiahnuť do práv, povinností alebo oprávnených záujmov, a tým menej do subjektívneho práva kontrolovaného. Takéto všeobecné opatrenie totiž neodoberá kontrolovanému žiadne právo, nezužuje jeho rozsah ani spôsob jeho výkonu.

Veľký senát Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky však súčasne uviedol, že z ustanovenia § 7 písm. e) SSP zá-

3 K tomu pozri HODÁS, M. *Historický vývoj ľudských práv a ústavného štátu (a niektoré súčasné výzvy)*. Bratislava : História ľudských práv, o. z., 2016, 429 s.

4 K tomu pozri napríklad uznesenie Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Svk/65/2022 zo dňa 21.07.2023.

5 K tomu pozri napríklad uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Sžk/5/2019 zo dňa 29.01.2020.

6 K tomu pozri aj RYBNÍKÁR, S. Správny súdny prieskum protokolov inšpekcie práce. In *Budúcnosť práva – právo budúcnosti 2. vyd.* – Bratislava (Slovensko) : Paneurópska vysoká škola. Fakulta práva, 2022. – ISBN 978-80-8275-000-6, s. 511-528.

roveň vyplýva, že a priori nie je možné vylúčiť, že prieskum opatrení uložených v protokole bude za určitých okolností prípustný. Formulácia citovaného ustanovenia „nemohli mať za následok“ (a nie „nemali za následok“) totiž napovedá, že len opatrenia predbežnej, procesnej alebo poriadkovej povahy, ktoré sú celkom jasne nespôsobilé zasiahnuť do akéhokoľvek subjektívneho práva, sú vylúčené zo súdneho prieskumu podľa § 7 písm. e) SSP. Naopak, ak takéto rozhodnutie alebo opatrenie je svojím obsahom, teda tým, čo ukladá alebo zakazuje, objektívne spôsobilé do takeého práva (prípadne povinnosti alebo právneho záujmu) zasiahnuť, potom jeho preskúvanie správnymi súdmi nemôže byť objektívne vylúčené podľa § 7 písm. e) SSP. Z uvedeného vyplýva, že navonok všeobecne formulovaná povinnosť „odstrániť zistené nedostatky“ môže pre konkrétneho zamestnávateľa znamenať uloženie povinnosti konať celkom konkrétnym spôsobom, ktorý môže znamenať celkom konkrétny zásah do jeho práv, povinností alebo právom chránených záujmov. Vyhodnotenie, či na podklade žalobných bodov ide o takýto osobitný prípad, je v každom jednotlivom prípade vecou správneho súdu, ktorý skúma procesné podmienky (§ 97 SSP) a medzi nimi aj prípustnosť predmetu prieskumu v zmysle § 7 písm. e) v spojení s § 98 ods. 1 písm. g) SSP.⁷

Na podklade uznesenia Veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a následných rozhodnutí kasačného súdu možno badať zmenu rozhodovacej praxe aj vo vzťahu k rozhodovaniu jednotlivých správnych súdov. Výberom možno poukázať na Správny súd v Bratislave, ktorý napríklad v uznesení sp. zn. 2S/35/2023 zo dňa 07.06.2024 pristúpil k odmietnutiu žaloby, ktorou sa žalobca domáhal správneho súdneho prieskumu protokolu z inšpekcie práce. Správny súd dospel k záveru, že zo žaloby a administratívneho spisu zistil, že žalobou bol napadnutý protokol o inšpekcii práce a dodatok č. 1 k protokolu o inšpekcii práce. V protokole a v dodatku č. 1 boli uvedené výsledky inšpekcie práce v podobe zistených nedostatkov (o absencii poučenia zamestnanca, o zaradení zamestnancov na výkon práce, ktorá nezodpovedala výsledkom posúdenia ich zdravotnej spôsobilosti, a o nezabezpečení vykonania lekárskej preventívnej prehliadky týchto zamestnancov v pravidelných intervaloch), a v závere bolo v súlade s § 12 ods. 2 písm. b) a ods. 3 Zákona o inšpekcii práce žalobcovi nariadené odstrániť zistené nedostatky a v zmysle § 14 ods. 2 Zákona o inšpekcii práce uložená žalobcovi povinnosť prijať opatrenia na odstránenie zistených porušení predpisov a ich príčin, a doručiť žalovanému písomnú správu o spôsobe splnenia daných opatrení. V napadnutom protokole boli teda konštatované zistené nedostatky a žalobcovi bolo formálne nariadené odstránenie zistených nedostatkov a prijatie opatrení na odstránenie zistených porušení predpisov a ich príčin, a notifikovanie o tom

⁷ Obdobne napríklad aj uznesenie Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Ssk/11/2021 zo dňa 28.03.2024.

žalovaného. Správny súd mal za to, že ide o všeobecný súhrn zistení z kontroly s formálnym uložením opatrení žalobcovi na ich odstránenie a odstránenie ich príčin s tým, že žalobcovi neboli uložené žiadne iné konkrétne povinnosti či zákazy podľa § 12 ods. 2 písm. a) alebo c) až k) Zákona o inšpekcii práce. Správny súd v tomto prípade skúmal aj to, či nejde o uloženie povinnosti konať konkrétnym spôsobom, ktorý by mohol znamenať konkrétny zásah do práv, právom chránených záujmov alebo povinností žalobcu, a dospel k záveru, že o takéto uloženie povinností nejde vychádzajúc z obsahu napadnutého protokolu a uložených opatrení a tieto predstavujú tzv. formálne uloženie odstránenia zistených nedostatkov. Správny súd na základe vyššie uvedených skutočností konštatoval, že neboli naplnené podmienky na preskúvanie protokolu v znení dodatku č. 1 v rámci správneho súdnictva a s poukazom na § 7 písm. e) SSP v nadväznosti na § 98 ods. 1 písm. g) SSP žalobu odmietol ako neprípustnú.

Obdobne ako v rozhodovaní Správneho súdu v Bratislave, možno badať posun aj v rozhodovaní Správneho súdu v Banskej Bystrici, ktorý uviedol, že v súlade s odôvodnením uznesenia veľkého senátu sa opatrenia v protokole nedajú nútene vynútiť prostredníctvom výkonu rozhodnutia alebo exekúcie. Preto ani pri prípadnom nedodržaní opatrení uložených v protokole žalobcom nemôže žalovaný bez ďalšieho zasiahnuť do práv žalobcu. Žalovaný môže v súlade so Zákonom o inšpekcii práce zasiahnuť do práv žalobcu pri konštatovaní nelegálneho zamestnávania jedine uložením pokuty v samostatnom správnom konaní podľa Správneho poriadku v zmysle § 19 Zákona o inšpekcii práce. Protokol predstavuje len jeden z podkladov pre toto konanie a v ňom urobený záver môže byť prehodnotený, či úplne vyvrátený ďalším dokazovaním alebo právnou argumentáciou. Rozhodnutie o pokute je samostatným správnym aktom preskúmateľným v správnom súdnictve, pričom v rámci tohto rozhodnutia (a aj v rámci jeho súdneho prieskumu) môže byť skúmané, či žalobca uvedené osoby skutočne nelegálne zamestnával, pretože v konaní o uložení pokuty musí byť preukázaný samotný skutkový dej. Závety z protokolu o porušení zákazu nelegálneho zamestnávania nie sú pre žalovaného záväzné v tom zmysle, že by ich musel prevziať do rozhodnutia o uložení pokuty. Tiež sa nemení právny vzťah medzi žalobcom a dotknutými fyzickými osobami (ktoré mal nelegálne zamestnávať), pretože vydaním protokolu sa medzi nimi nezakladá pracovnoprávny vzťah. Aby mohlo dôjsť k zmene právneho postavenia, museli by sa dotknuté osoby domáhať svojich práv podľa Zákonníka práce na civilnom súde (napr. určenia, že medzi nimi a žalobcom vznikol pracovný pomer alebo iný obdobný vzťah). Protokol je v tomto prípade len aktom predbežnej, resp. procesnej povahy, ktorým bez následného rozhodnutia (či už civilného súdu alebo správneho orgánu o uložení sankcie) nemôže dôjsť k zásahu do práv žalobcu, pretože sa jeho vydaním nemení právne postavenie žalobcu. Prípustenie súdneho prieskumu protokolu z inšpekcie práce v tomto prípade by za súčasnej (nespornej) prípustnosti súdneho prieskumu následného rozhodnutia o uložení sankcie podľa § 19 Zákona o inšpekcii práce mohlo viesť k absurdným záverom. Pokiaľ by súd napr. vyslovil nezákonnosť protokolu z dôvodu, že nelegálne zamestnávanie nebolo preukázané, iný senát správneho súdu by v rámci preskúvania samotného rozhodnutia o uložení pokuty mohol dospieť k opačnému záveru (že k nelegálnemu zamestnávaniu došlo), pričom formálne nie je viazaný rozhodnutím o preskúvaní protokolu (§ 131 a contrario SSP). Obdobne by tomu bolo v opačnom prípade, pokiaľ by správny súd preskúmajúci protokol zamietol žalobu so skonštatovaním, že inšpektorát práce riadne zistil skutkový stav a dospel k správnomu právnemu záveru, že žalobca porušil zákaz nelegálneho zamestnávania. Ani v tomto prípade by takýmto rozhodnutím formálne nebol viazaný

správny súd pri preskúmaní následného rozhodnutia o uložení sankcie a mohol by vysloviť, že k nelegálnemu zamestnávaniu nedošlo. Je zjavné, že nebolo úmyslom zákonodarcu pripustiť takýto dvojitý súdny prieskum rôznych správnych aktov založených na prakticky rovnakom skutkovom a právnom základe. Spôsobilým predmetom súdneho prieskumu môže byť len rozhodnutie o uložení pokuty, v rámci ktorého je možné posúdiť všetky skutkové a právne námietky, ktoré žalobca vzniesol.⁸

Posledne, zmenu v prístupe k súdnemu prieskumu protokolu z inšpekcie práce možno badať aj v rozhodovaní Správneho súdu v Košiciach, ktorý konštatoval, že závery zistenia inšpektorátu o porušení právnych predpisov – zákazu nelegálneho zamestnávania sami osebe nezakladajú možnosť zásahu do subjektívnych práv kontrolovaného subjektu, pretože základným predpokladom uloženia sankcie (§ 19 ods. 2 Zákona o inšpekcii práce) vždy zostáva to, aby v protokole zistený nedostatok skutočne existoval, a aby predstavoval porušenie právneho predpisu alebo kolektívnej zmluvy, resp. porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania. Teda takéto zistenia tvoria len podkladový materiál pre rozhodovanie o deliktuálnej zodpovednosti žalobcu v konaní o uloženie pokuty, ktorým však nie je konajúci orgán viazaný, ale má právo aj povinnosť sám zistiť skutkový stav vrátane vyhodnotenia správnosti a zákonnosti podkladového dôkazného materiálu obsiahnutého v protokole a zákonnosti jeho získania, a to aj čo do žalobcom namietaného porušenia procesného postupu pri prerokovaní dodatku k protokolu s tvrdeným dosahom na samotnú zákonnosť protokolu.⁹

3) Záverom

Ako samotná spoločnosť, tak aj judikatúra sa neustále vyvíja a mení. Je preto dôležité, aby si adresáti práva, ako aj orgány verejnej správy všimli, či v určitých právnych problémoch došlo k zmene judikatúry, alebo len k jej potvrdeniu. Pre adresátov práva je dôležité sledovať zmenu judikatúry z dôvodu, aby vedeli, či je možné, aby prostredníctvom správneho súdneho prieskumu dosiahli ochranu svojich práv. Pre orgány verejnej správy je na druhej strane potrebné sledovať zmenu judikatúry z dôvodu ich postavenia - orgán verejnej správy nemôže voči adresátom použiť ako základ pre svoju vlastnú úvahu, ktorý nemá žiaden relevantný podklad, a preto je potrebné, a to aj s odkazom na dodržanie právnej istoty, aby orgány verejnej správy dodržiavali svoje kompetencie, a to aj s odkazom na vývoj judikatúry.¹⁰

Vo vzťahu k správnym súdom je však potrebné uviesť, že tieto majú „v náplni práce“ sledovať aktuálnu judikatúru kasačného súdu a od nej odvíjať následne aj svoju rozhodovaciu prax. Súčasne je potrebné uviesť, že pri skúmaní podmienok správneho súdneho konania, medzi ktoré nepochybne patrí aj existencia predmetu súdneho prieskumu, je potrebné, aby správne súdy veľmi obozretne skúmali, či v tom-ktorom prípade sú naplnené podmienky § 7 SSP, s prihliadnutím na tento príspevok § 7 písm. e) SSP. Je potrebné precízne skúmať, či to-ktoré napadnuté rozhodnutie orgánu verejnej správy alebo opatrenie orgánu verejnej správy je spôsobilým predmetom správneho súdneho prieskumu - predmetom správneho súdneho prieskumu musí byť právoplatné rozhodnutie / opatrenie ako výsledok určitého postupu správneho orgánu. Ďalšou podmienkou je, že fyzická osoba alebo právnická osoba musí tvrdiť (procesne), že bola ukrátená na svojich právach. Súdna prax trvá na tom, že k ukráteniu musí dôjsť na subjektívnych právach žalobcu. Pojem „na svojich právach“ treba vysvetľovať reštriktívne. Musí ísť o práva, a nie o záujmy alebo oprávnené záujmy a musí ísť o konkrétne uloženie a vynútiteľnú povinnosť, a nie o všeobecne konštatovanú povinnosť, ktorej následok však nie je vynútiteľný. V čase, kedy orgány verejnej správy vydávajú množstvo rozhodnutí alebo opatrení orgánov verejnej správy, je tak na pleciach správnych súdov zodpovedná a náročná úloha k tomu, aby vždy v každom jednom individuálnom prípade vyhodnotili, či dochádza ku konkrétnemu zásahu do práv žalobcu tak, aby nedošlo k odopretiu spravodlivosti daného žalobcu.

Zoznam použitej literatúry:

BARICOVÁ, J. - FEČÍK, M. - ŠTEVČEK, M. - FILOVÁ, A. a kol. Správny súdny poriadok. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018, 1824 s. ISBN 978-80-7400-678-4

HODÁS, M. Historický vývoj ľudských práv a ústavného štátu (a niektoré súčasné výzvy). Bratislava : História ľudských práv, o. z., 2016, 429 s. ISBN 978-80-972218-0-5

HODÁS, M. - ŠTORCEL, J. Ústavnoprávne aspekty transferového oceňovania. In Právo a bezpečnosť. 2023, roč. 2023, č. 2, s. 22-39. ISSN 2336-5323

JAKUBÁČ, R. Správna žaloba a ochrana verejných subjektívnych práv. In Bratislavské právnické fórum 2023 : garancia uplatňovania princípov právneho štátu vo verejnej správe, zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava, 11.-12. september 2023 [online]. 1. vyd. Bratislava : Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, 2023, s. 34-42

ONDROVÁ, J. – ŠTORCEL, J. Súdny prieskum rozhodnutí v správnom súdnictve. In Štát a právo = State and law. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2023, roč. 10, č. 1 (2023), s. 41-52. ISSN 1339-7753

RYBNIKÁR, S. Správny súdny prieskum protokolov inšpekcie práce. In Budúcnosť práva – právo budúcnosti 2. vyd. – Bratislava (Slovensko) : Paneurópska vysoká škola. Fakulta práva, 2022, s. 511-528. ISBN 978-80-8275-000-6.

⁸ Uznesenie Správneho súdu v Banskej Bystrici sp. zn. TN-11S/69/2022 zo dňa 29.05.2024.

⁹ Uznesenie Správneho súdu v Banskej Bystrici sp. zn. KE-7S/196/2020 zo dňa 16.07.2024.

¹⁰ HODÁS, M. – ŠTORCEL, J. Ústavnoprávne aspekty transferového oceňovania. In *Právo a bezpečnosť*. 2023, roč. 2023, č. 2, s. 28.

Balancing internal market freedoms with fundamental human rights

Dana Kochieva

About author: Dana Kochieva holds an LL.M in European Business and Economic Law with a master thesis focused on the Effectiveness of the EU Leniency Program. Passionate about multilateral development, she has gained valuable experience through internships at various Multilateral Development Banks (MDBs), working across different departments and deepening her understanding of multilateral cooperation and development finance.

Note: The article was reviewed by JUDr. Jakub Löwy, PhD., LL.M, attorney and the member of the Faculty of Law, Trnava University in Trnava.

• • •

Introduction

The development of the internal market can be boldly called one of the main and greatest achievements of the European Union. The opportunities afforded by the single market brought tremendous benefits for both the European citizens and undertakings. Since its creation in 1993, the internal market became a catalyst for elaboration of trade with no barriers and obstacles, for a more competitive economy, for making cross-border business, for new job opportunities for millions of people all over the EU. It allows goods, services and money to move around almost as freely as within one country. The single market sets common values and standards requiring everyone to play by the same rules and ensuring that the products and services produced and sold across the EU are safe and meet agreed performance requirements, that companies respect rules on labour and environmental protection. Although the main idea and reason for the creation of such a project as the EU was the economic ground, the development of a single market and ensuring economic freedoms, meanwhile, the European Union is committed to protecting fundamental human rights. At some point, these two interests collided with each other. Perhaps such a situation was only a matter of time.

The purpose of this essay is to examine the position of the Court of Justice of the European Union in relation to human rights in the EU, focusing in more detail on cases in which the EU Court was faced with a choice of which to give preference to the internal market freedoms or fundamental human rights.

Human rights in the EU legislative body

The EU Charter of Fundamental Rights and the general principles of EU law rank alongside Treaty provisions as primary norms of EU law. Despite the initial concept of creating

an economic union and adherence to the idea of integration between the member states without any obstacles, nowadays the European Union loudly declares its commitment to the protection of fundamental human rights. Protection and promotion of human rights is one of the EU's priorities.

The body of primary EU law refers to protection of fundamental rights. One after another, article 2 of the Treaty on European Union declares that the Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. Furthermore, it is crucial to stop at article 6 TEU. In the very first paragraph of which it is prescribed that the Charter of Fundamental Rights of the European Union has the same legal value as the Treaties. In more detail the Charter will be described below. From the second paragraph of article 6 TEU it is apparent that the Union undertakes an obligation to accede to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Finally, under the third paragraph, fundamental rights shall constitute general principles of the Union's law.

As for the Treaty on Functioning of the EU, it also contains highly important provisions in the field of human rights. For example, Article 8 guarantees the principle of equality. Articles 10, 15, 16, as well as the provisions of Part Two "Non-discrimination and citizenship of the Union", part three "Internal policy and activities of the Union" enshrine a number of fundamental rights (for example, the right to personal data protection, freedom of movement of employees, the principle of equality of women and men in matters of remuneration, etc.). In addition, the TFEU includes guarantees for the protection of human rights from the actions of EU institutions and bodies (for example, claims to the EU Court, complaints to the Ombudsman).

Back to the Charter, article 6 of the TEU is particularly important in terms of the role of the Charter of Fundamental Rights for the EU legal order. In 2000, the EU Charter was adopted which includes a list of rights formulated on the basis of common traditions and international obligations for member States, TEU and other EU treaties, ECHR, social charters adopted by the EU and the Council of Europe, as well as the practice of the EU Court of Justice and the European Court of Human Rights. Initially, the Charter was not legally binding and was in fact a declaration. The question of the legal force of the Charter caused lively discussions at that time. A turning point in the Charter's fate can be considered the adoption and entry into force in 2009 of the Lisbon

Treaty, which made the Charter legally binding. As already mentioned above, article 6 of the TEU provides for equal legal force of the Charter and the founding treaties of the EU.

The Court of Justice of the European Union has a great importance in the development of human rights jurisprudence. In its early years the ECJ refused to consider cases based on infringement of fundamental rights. However, later the Court changed its approach concerning fundamental human rights protection starting to actively put into practice its doctrines of supremacy and direct effect of EU law which were created in the decisions in the cases of *Van Gend en Loos* and *Costa v. Enel*.¹

As noted by the former President of the Court of Justice of the EU V. Skouris, ‘at the very beginning of the development of its practice, the EU Court realized that the doctrines of the supremacy and direct effect of EU law, proclaimed in earlier decisions, will not be able to hold without their addition to the system of judicial control over violations of fundamental human rights.’² The case law of the ECJ dealing with human rights matters continues to grow exponentially, and covers a wide spectrum of different human rights issues.³ Further some significant cases will be considered regarding this sensitive field.

Case law analysis

Before discussing and analyzing certain cases it is worthy to remember the meaning of the term internal market freedoms. As stated in article 26 (2) of TFEU, the internal market is an area without internal frontiers in which the free movement of goods, persons, services and capital is ensured. The founding treaties of the EU prescribe to the Member States not to take any measures that could directly or indirectly restrict these freedoms. At the same time, the Member States can still circumvent this prohibition and restrict or even prohibit these freedoms by their actions, if the adoption of such

1 Case 26/62 *Van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen* ECR [1963]; Case 6/64 *Flamingo Costa v. ENEL* [1964] ECR 586.

2 Skouris V. “Fundamental Rights and Fundamental Freedoms: The Challenge of Striking a Delicate Balance” (2006) *European Business Law Review*, 2006, Vol. 17, P. 232.

3 P. Craig – G. de Búrca, *EU law: Text, cases and materials*, OUP, Oxford, 2015, P. 427.

measures is justified for reasons of public morality, public order or public safety, and also meets the requirements of the principle of proportionality. This means that the restriction of the fundamental freedoms of the single market will only be considered permissible if it is taken for the sake of prevailing public interests, is suitable for achieving the stated goal and does not go beyond what is necessary for it.

One of the first cases of the Court where internal market freedoms and fundamental human rights confronted was the case of *Schmidberger*.⁴ The German company ‘Schmidberger’ appealed to the Austrian court with a claim against the Austrian government requiring compensation for losses incurred as a result of the complete closure of the Brenner motorway in May 1998 for 30 hours, which was the main transport route for transporting goods from Germany to Italy. This closure of the motorway was the result of a demonstration organized to draw attention to issues of human health and the environment, which were under threat due to the increasing flow of vehicles. The main activity of ‘Schmidberger’ was the transport of timber from Germany to Italy and steel from Italy to Germany, and its vehicles usually used the Brenner motorway for that purpose.

According to the plaintiff, the Austrian Government, by allowing the demonstration and not prohibiting the closure of the motorway, thereby violated its obligations under Article 28 of the TEC (now Article 34 TFEU), limiting the freedom of movement of goods between EU Member States. Based on this, the ‘Schmidberger’ demanded ATS 140,000 from the Austrian Government which arose due to the downtime of vehicles with cargo.

The Austrian Court appealed to the EU Court in a preliminary procedure with a request to clarify whether the principle of freedom of movement of goods requires a Member State to keep open the main transit routes and to what extent this obligation takes precedence over such fundamental rights as freedom of expression and freedom of assembly, guaranteed, among others, by Article 10 and Article 11 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (‘ECHR’).

The ECJ, looking for a fair decision, referred to the case of Commission

*v. France*⁵ (known as “Spanish strawberry case”), and it appears that it is relevant to take a look at this decision as well. In this case, the EU Court considered the long-term active opposition by organized groups of French farmers to access to the French market of vegetables and fruits from other EU countries (Spain, Belgium, Italy, Denmark). This opposition to the access to the market of cheaper products from other EU countries consisted in rather violent actions. The EU Court found that the measures taken by the French Government were obviously inadequate in order to ensure the freedom of movement of goods in this market by preventing acts of violence by third parties. In the future, by its decisions, the EU Court once again confirmed that obstacles and restrictions to the freedom of movement of goods can be caused not only by the actions of the state, but also by third parties, to which the EU Court attributed public organizations, trade unions, and even sports federations.

4 Case C-112/00 *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v Austria* [2003] ECR I-5.

5 Case C-265/95 *Commission v France* [1997] ECR I-6959.

Back to the Schmidberger case, the EU Court stated that Article 28 of the Treaty (Article 34 TFEU) not only prohibits a State from taking measures that create restrictions on trade between member States, but should also be applied when a Member State abstains from adopting the measures required in order to deal with obstacles to the free movement of goods which are not caused by the State. Further, the Court recognized that the refusal of the Austrian Government to prohibit the demonstration, as a result of which the motorway was completely closed for more than 30 hours, is a measure equivalent to a quantitative restriction on the internal freedoms, and is incompatible with the Community law obligations, unless that failure to ban can be objectively justified.

Moreover, the Court stated again that fundamental rights constitute an integral part of the general principles of law the observance of which the Court ensures and emphasized a special significance of the ECHR in that respect. On that basis the Court made an important conclusion about interaction of fundamental rights and internal freedoms. According to the Court, the protection of fundamental rights is a legitimate interest which, in principle, justifies a restriction of the obligations imposed by EU law, even under a fundamental freedom guaranteed by the Treaty such as the free movement of goods. Nevertheless, the ECJ further pointed out that neither the freedom of expression nor the freedom of assembly are absolute rights but must be viewed in relation to its social purpose and may be restricted, provided that the restrictions in fact correspond to objectives of general interest and do not, taking account of the aim of the restrictions, constitute disproportionate and unacceptable interference, impairing the very substance of the rights guaranteed. Based on this, the Court concluded that the interests involved must be weighed having regard to all the circumstances of the case in order to determine whether a fair balance was found between market freedoms and fundamental rights.

Also it is mentioned in the decision that the Austrian court was entitled to consider that an outright ban on the demonstration would have constituted unacceptable interference with the fundamental rights of the demonstrators to gather and express their opinion peacefully in public. Consequently, the national authorities were reasonably entitled, having regard to the wide discretion which must be accorded to them in the matter, to consider that the legitimate aim of that demonstration could not be achieved by less restrictive measures. In this way, refusal of the Austrian authorities to ban a demonstration is not an infringement of provisions of the Treaty.

The important point to note is the wide measure of discretion enjoyed by national Governments. The Court did not say that it considered the closure of the motorway to be justified, but rather that the decision of the national Government fell within the latter's area of discretion.⁶

Another substantial case concerning these two interests is 'Omega'⁷ concerned the free movement of services but reveals a similar acceptance of the State's 'margin of discretion'

6 Hartley, T C., 'The Foundations of European Union Law', Oxford, 2010, P.157.

7 Case C-36/02 Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn [2004] ECR I-9609.

in circumstances where fundamental rights to trade clash with fundamental rights of different type, recognized by EU law and embedded within national trade-restrictive rules, in this case, respect for human dignity.⁸

The German company 'Omega' offered a laserdrom game which simulated homicide. German authorities prohibited operation of the laserdrom on the basis that it was estimated as a danger to public order, due to the fact that the simulation of murder of people did not correspond to public values and jeopardized protection of human dignity under the German Constitution. Omega claimed that the decision of German police violated Article 49 of the TEC (now Article 56 TFEU), which ensures the freedom to provide services. The argument of Omega was that the supplier of the equipment and the owner of the rights to the game was a British company that legally promoted this game in the UK and other EU countries.

The German court referred for a preliminary ruling with a request to clarify whether the ban of economic activity on the basis of fundamental rights, particularly the right to human dignity, enshrined in the national constitution is compatible with EU law.

First, the Court admitted that banning Omega from exploiting the game does violate the freedom to provide services proclaimed in the Treaty. This conclusion was made by the EU Court taking into account the fact that the game itself was acquired in the UK and the rights to it were transferred to the applicant on the basis of a franchise agreement.

Assessing the legality of the ban of the game by the Bonn police the Court stated that EU law allows restrictions justified for reasons of public policy, public security or public health; and in this case the Bonn police in adopting the prohibition order proclaimed that the laserdrom game constitutes a danger to public policy.

The Court confirmed that the EU legal order undeniably strives to ensure respect for human dignity as a general principle of law and that the objective of protecting human dignity is, undoubtedly, compatible with EU law. Then the ECJ referred to the formula developed in the Schmidberger case stating that the protection of fundamental rights is a legiti-

8 Weatherill, S., 'Cases and materials on EU law', Oxford, 2014, P.347.

mate interest which, in principle, justifies a restriction of the obligations imposed by EU law, even under a fundamental freedom guaranteed by the Treaty such as the freedom to provide services.

The court concluded that the prohibition on the commercial exploitation of games involving the simulation of homicide corresponds to the level of protection of human dignity guaranteed by the German constitution. Thus, in such circumstances, the police order cannot be regarded as a measure unjustifiably undermining the freedom to provide services.

The ECJ upheld the German ban but, while holding that human dignity was also respected by EU law, stated that this outcome did not depend upon ‘a conception shared by all member States as regards the precise way in which the fundamental right or legitimate interest in question is to be protected’.⁹

Another crucial case in the development of fundamental protection rights is Viking where free movement of services and labour rights confronted each other.¹⁰ The EU Court considered a request from an English court regarding a dispute between the International Transport Workers’ Federation and the Finnish Seamen’s Union, on the one hand, and the Finnish company ‘Viking Line’, on the other. Viking Line was one of the largest ferry operators in the EU, offering cruises on the Tallinn—Helsinki route. Since the ferry was registered under the flag of Finland, the company was forced to pay the crew a fee at the level stipulated by the legislation and collective agreements of Finland. Due to these circumstances, the company, being in conditions of fierce competition with ferries from Estonia, which paid their crews much less, suffered serious losses. The company planned to re-register the vessel in Estonia or Norway. However, this decision was negatively perceived by the Finnish Seamen’s Union. In turn, the Finnish sailors were supported by the International Transport Workers’ Federation, which sent a letter to all its national branches, in which it was strongly ordered, out of solidarity and under threat of sanctions, to refrain from any negotiations with ‘Viking Line’ on concluding a new collective agreement. Feeling such support, the Finnish Seamen’s Union sent the company a notice of strikes, demanding not only to abandon plans to re-register the vessel, but also to increase the crew of ‘Rosella’ by another 8 people.

The dispute also reveals a tension within the EU between some newer Member States eager to exploit their comparative advantage in the shape of lower costs and other Member States with relatively high levels of protection for workers.¹¹

Viking Line appealed to the Commercial Court of Great Britain, asking the court to recognize the actions of the Federation and the FSU contrary to Article 43 of the EC Treaty (now article 49 TFEU), and to order the ITWF to withdraw the circular, and the FSU not to obstruct the exercise by Viking Line of its rights granted to it by the Treaty. The

court granted the claim. The ITWF and FSU brought an appeal against that decision arguing that the right to collective actions to preserve jobs, including the right to strike, are concerned to be fundamental human rights. Taking into account the complexity of the issue, the English court appealed to the ECJ for a preliminary ruling.

The Court, firstly, recalled that the right to take collective action, including the right to strike, is recognised by various international instruments and instruments of the EU level, such as the European Social Charter and Convention No 87 concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organise, the Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers and the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

Further, the ECJ stated that the right to take collective action, including the right to strike, is a fundamental right which forms an integral part of the general principles of Community law the observance of which the Court ensures, nonetheless, the exercise of that right may be restricted.

As the Court has already pointed out in Schmidberger and Omega, the exercise of the fundamental rights at issue, that is, freedom of expression and freedom of assembly and respect for human dignity, respectively, does not fall outside the scope of the provisions of the Treaty and considered that such exercise must be reconciled with the requirements relating to rights protected under the Treaty and in accordance with the principle of proportionality.

As indicated in the decision, the Article 43 of TEC (article 49 TFEU) shall be interpreted as meaning that collective action initiated by a trade union or a group of trade unions against an undertaking in order to induce that undertaking to enter into a collective agreement, the terms of which are liable to deter it from exercising freedom of establishment, is not excluded from the scope of that article.

It is clear from the abovementioned case ‘Commission v France’ and ‘Schmidberger’ regarding the free movement of goods that restrictions may be the result of actions by individuals or groups of such individuals rather than caused by the State. Thus, collective actions of ITWF and FSU shall be qualified as a restriction on freedom of establishment within the meaning of Article 43 TEC (article 49 TFEU).

9 R. Schütze & T. Tridimas (Eds.), *Oxford Principles of European Union Law. Volume I: The European Union Legal Order*, 2018, P.412.

10 Case C-438/05 *International Transport Workers’ Federation, Finnish Seamen’s Union v Viking Line ABP, OÜ Viking Line Eesti*, Viking, 11 December 2007.

11 Weatherill, S., ‘Cases and materials on EU law’, Oxford, 2014, P.399.

Afterwards, the Court repeated that a restriction on freedom of establishment can be accepted only if it pursues a legitimate aim compatible with the Treaty and is justified by overriding reasons of public interest but even if that were the case, it would still have to be suitable for securing the attainment of the objective pursued and must not go beyond what is necessary in order to attain it.

The right to take collective action for the protection of workers is a legitimate interest which, in principle, justifies a restriction of one of the fundamental freedoms guaranteed by the and that the protection of workers is one of the overriding reasons of public interest recognised by the Court. Another similar case, ‘Laval’, was referred to ECJ which reviewed under the accelerated procedure. ‘Laval’, a company registered in Latvia, was engaged in the construction business in Sweden through its subsidiary, to which it provided workers from Latvia. Latvia had already become a member of the EU by that time, so there were no immigration restrictions for this business. The cost of labor in the Baltic countries was significantly lower than in Sweden, which made the offer from Laval very attractive to customers, and its business more profitable. Such a situation was not accepted by the Swedish trade union which demanded Laval to conclude a collective agreement with Swedish workers, despite the fact that the company had already concluded such an agreement with the Latvian trade union. Another requirement was to increase the salary of the Latvian builders to the Swedish level, as well as to include provisions in the collective agreement that go far beyond the requirements of Swedish legislation, which not only deprived the company of a competitive advantage, but also made the costs of attracting labor from Latvia unreasonably high. After the negotiations failed, the blockade of the construction site began, which consisted in preventing the cargo and the Latvian builders themselves to the place of work. The Swedish police refused ‘Laval’ to unblock the construction site, arguing that since these collective actions comply with national legislation, it has no reason to intervene. After that, ‘Laval’ was forced to send Latvian builders home, the contract was terminated, and the company itself suffered serious losses. The company appealed to the Swedish labor court, asking to recognize the actions of the trade unions that organized the blockade of the construction site as illegal, and oblige them to pay compensation for the damage suffered by the company.

National court recognized the actions of trade unions as legal according to national law. Albeit, the Swedish court appealed to the EU Court with a request to answer the ques-

tion of the compatibility of the actions of trade unions in the form of a blockade of a construction site in order to force a foreign supplier to sign a new collective agreement with EU standards on freedom of service provision.

In this case the ECJ qualified Laval’s actions in providing Latvian workers to Sweden as providing services within the EU. Then, reiterating its conclusion that restrictions on the freedom to provide services, as well as other fundamental freedoms, can be caused not only by the actions of public authorities, but also by private individuals (for example, trade unions, as already established in the Viking Line case), the EU Court recognized the actions of Swedish trade union as a restriction on the freedom to provide services.

As the Court has stated in the Viking case, a right to strike is a fundamental human right which is part of the general principles of EU law; and that it is necessary to find a fair balance between market freedoms and human rights. As in Viking, ECJ claimed that restriction on the freedom to provide services by the right to strike can be justified only if the actions of trade unions are proportional. In Laval, the Court stated that restrictions on the freedom to provide services in those forms that were used by trade unions could not be unequivocally recognized as justified and proportional to the stated goals.

Conclusions

Having considered the cases from the Court’s practice on the collision of fundamental market freedoms and human rights, it is worth drawing some important conclusions. The protection of human rights can act as a legitimate interest that, in principle, justifies the non-fulfillment of the obligations of Member States arising from the EU law, even if it is about economic freedoms, provided that these measures are proportional and the legitimate goal cannot be achieved by less restrictive means. Both the economic freedoms of the internal market and the fundamental human rights (such as freedom of expression, freedom of assembly, the right to respect for human dignity, the right to collective action, including the right to strike) are not absolute and can be restricted based on public goals, provided that the measures taken do not contradict the principle of proportionality and do not they distort the essence of the guaranteed fundamental rights of citizens.

First of all, it would be rather incorrect to say that the Court of Justice of the European Union gives preference to either

human rights or economic freedoms. It is apparent that the ECJ regards the market freedoms and fundamental rights as equal and does not build a hierarchy between them but, meanwhile, they can be limited. Human rights are not always a sufficient ground to justify restriction of internal freedoms.

The final decision is made by the EU Court, taking into account the principle of proportionality. In each particular case, the Court seeks to find a fair solution regarding these two interests. Thus, this approach seems to be the only rational and prudent choice when it comes to finding a balance between internal market freedoms and fundamental human rights.

Bibliography

Legislation

- Charter of Fundamental Rights of the European Union.
- Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, OJ C 326, 26.10.2012.

Books and articles

- P. Craig, G. de Búrca, *EU law: Text, cases and materials*, OUP, Oxford, 2015, p. 1198.
- Hartley, T C., 'The Foundations of European Union Law', Oxford, 2010, p.501.
- R. Schütze, T. Tridimas (Eds.), *Oxford Principles of European Union Law. Volume I: The European Union Legal Order*, 2018.

- Weatherill, S., 'Cases and materials on EU law', Oxford, 2014, P.643.
- Skouris V. "Fundamental Rights and Fundamental Freedoms: The Challenge of Striking a Delicate Balance" (2006) *European Business Law Review.*, 2006, Vol. 17.

Cases

- Case 26/62 Van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen ECR [1963];
- Case 6/64 Flamingo Costa v. ENEL [1964] ECR 586.
- Case C-265/95 Commission v France [1997] ECR I-6959.
- Case C-112/00 Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v Austria [2003] ECR I-5
- Case C-36/02 Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn [2004] ECR I-9609.
- Case C-341/05 Laval un Partneri Ltd v Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avd. 1, Byggettan, Svenska Elektrikerförbundet, Laval, 18 December 2007.
- Case C-438/05 International Transport Workers' Federation, Finnish Seamen's Union v Viking Line ABP, OÜ Viking Line Eesti, Viking, 11 December 2007.

Queen of everyone: The media coverage of the death of Queen Elizabeth II and Queen Juliana in Western European newspapers – part I

Rieke Preuss

About author: Rieke Preuss is a Master's graduate in European Studies from KU Leuven in Belgium. Additionally, she holds a Bachelor's degree in German-French studies from the University in Regensburg (Germany) and the University of Clermont Auvergne (France). During her studies, she specialised in European history of the 20th and 21st century and European integration.

Note: This is the first part of the research article, the second part will be published in the next issue 2/2024.

• • •

Outline

The death of Queen Elizabeth II has been an event covered by the media worldwide and has shown once again that Europe finds itself in a paradoxical situation regarding its relationship with its monarchies. Their right to exist and the power they still have to this day is nowadays often put into question. Nevertheless, it is striking how their lives are still of huge interest to the public and exert an enormous influence on our societies. The relationship between the media and the monarchy has a long tradition and the death of a former ruler is oftentimes instrumentalized as a media event. This text sheds new light on the perception of women in positions of power, the role of the monarchy, and the role of the media and contributes to a better understanding of modern Queens and their influence on society. A content analysis of newspaper articles on the deaths of Queen Elizabeth II of the United Kingdom in 2022 and Queen Juliana of the Netherlands in 2004 was conducted- covering newspapers from Belgium, Germany, the Netherlands, and the United Kingdom. The analysis yields that ancient stereotypes about Queens are still reproduced in the 21st century and underpin the importance of the monarchy in Europe.

Introduction

“I declare before you all that my whole life whether it should be long or short shall be devoted to your service and the service of our great imperial family to which we all belong.”¹

When Queen Elizabeth II spoke those words on the occasion of her 21st birthday in 1947, no one could have predicted that her life (as well as her soon-beginning reign) would last for more than seven decades. Seven decades in which European societies would undergo significant changes, in which new technologies would be developed, nations would be reformed, and the monarchy would be confronted with major tasks to sustain its position. One year later in 1948, Queen Juliana held her inauguration speech in the Nieuwe Kerk of Amsterdam asking herself who she is “to be called to a task that is so heavy that no one who has thought about it for even a moment would desire it, but also so beautiful.”² When Queen Elizabeth³ and Queen Juliana came into power in the late 1940s and the early 1950s they reigned over countries and territories that were situated on the other end of the world and were bigger than their home countries. Europe was marked by two world wars, the dramatic aftershocks from fascism in Germany and Italy were still present, and the whole continent had to be reconstructed on all different levels. In the following years, the former colonies of the Netherlands and the United Kingdom gained their independence and subsequently, the monarchies lost part of the territory in which they reigned for centuries. The first European projects came to fruition and created a European identity that could stand in contrast to the nationalism of the 18th and 19th centuries. Decolonization and democratization challenged the view on monarchy and made us question how contemporary it is to still hold on to an undemocratic state form and support a system that is closely connected to inequality and exploitation.

1 Elizabeth Windsor, “A speech by the queen on her 21st birthday, 1947,” transcript of speech delivered at Cape Town, April 21, 1947, <https://www.royal.uk/21st-birthday-speech-21-april-1947>

2 Juliana van Oranje-Nassau, “Abdicatie koningin Wilhelmina en inhuldiging prinses Juliana (1948),” YouTube, Nederlands instituut voor beeld & geluid, uploaded on 27.04.2013, 14:31-14:50, <https://www.youtube.com/watch?v=WLvDf7zo1ns>

3 For the sake of simplicity, Queen Elizabeth II (1926-2022) will in the following text simply be named Queen Elizabeth.

Questioning the legitimacy of the European monarchies includes the discussion about the role that the monarchy still plays, particularly what society expects from the ruling kings and queens and how this differs from the expectations from some centuries ago. On the one hand, one might argue that societies' views on monarchy have changed drastically since the first media coverage of Queens and Kings. On the other hand, the death of Queen Elizabeth II in September 2022 was still the headline of every newspaper worldwide and the United Kingdom stood still for a week. It seems paradox how a society that claims to move forwards from ancient times apparently still cannot let go of its old rulers. The question occurs in which way the death of important monarchs and its coverage in the newspaper can be used as an occasion to evaluate the role of queens and the expectations attached to them.

A. Research question and structure

The relationship that European societies have with their monarchies can be described as paradoxical. Their right to exist and the power they still have to this day is often put into question as the question occurs to what extent they are still compatible with modern democracies. Republicans are calling for the abolition of the monarchy and approval ratings of society are slowly falling in both the Netherlands⁴ and the United Kingdom.⁵ Nevertheless, the lives of the royal family are still of huge interest to the public, and the monarchy stays closely connected to the culture. Striking examples of this are holidays such as Koningsdag in the Netherlands or the bank holiday in June 2022 to honor Queen Elizabeth's platinum jubilee, which was still widely celebrated. The coverage of royal events in newspapers has been marked in the past by a hagiographic narrative and is until today an important means to spark interest in the monarchy which is needed to legitimize the institution.^{6, 7} While the close interaction between media and monarchy continues, it could be assumed that due to societal developments also the newspaper coverage of queens changed in comparison to the reports of the last centuries.

This cogitation wants to answer the question of to what extent the media coverage of the death of Queen Elizabeth II and Queen Juliana in Western European newspapers reproduced ancient expectations about queens. To answer this question the author will analyze how the queen's lives and personalities are portrayed in newspaper articles. Especially the gender-specific expectations and projections should be emphasized here. In a second instance also the description

of the death should be regarded and showing in which way this follows an ancient tradition of reporting the demise of a monarch. The answer to this research question should give a new perspective on how much of the societal change in the discussion of monarchy can be seen in the newspaper landscape or if the coverage is still dominated by images and ideals that have already been existing for centuries. In addition, this paper wants to shed new light on the question of the importance of the monarchy in Europe as well as on the role of women in power positions in the 21st century.

B. Methodology and Sources

This study will be conducted as a historical discourse analysis and use articles from different Western European newspapers as sources. The discourse of monarchies through the lens of the mass media has a long tradition and with the beginning of newspapers that are available to the whole public, monarchs have been discussed and evaluated in them.⁸ The choice to analyze the traditional medium newspaper in the 21st century comes with some limits but also has some key advantages. As Martin Kohlrausch argues in his book about the role of the mass media in the Wilhelmine monarchy, it is not possible to describe the social perception of Queen Elizabeth and Queen Juliana with the selected sources. The opinion of the people as well as political actions can widely differ from the representation in the media, and it would be too complex to bring these together. While a true and complete image of the perception of the queens cannot be given through newspaper articles, it is nevertheless a valuable method to demonstrate public opinion as well as the expectations that society still holds for monarchs and especially for queens.⁹ Mass media and public opinion are in constant interaction in which media is influencing the public opinion and vice versa. Walter Lippmann sees the reason for this relationship in the lack of resources that the public has to receive information first-hand and the consequent necessity to rely on the reporting of journalists which are often simplified and rely on stereotypes.¹⁰ Media play for the monarchy an extremely important role as Robert Hazell argues as they are dependent on them when it comes to the demon-

4 See. Maren Hekkema, and Sander Nieuwkerk. "Koningsdag 2023." Ipsos, April 6, 2023. https://doi.org/https://bijlagen.nos.nl/artikel-17695484/23004733_Rap_Koningsdagenquete2023_v5.0.pdf.

5 See. Amelia Hill. "British Public Support for Monarchy at Historic Low, Poll Reveals." *The Guardian*, March 28, 2023. <https://www.theguardian.com/uk-news/2023/apr/28/public-support-monarchy-historic-low-poll-reveals>.

6 See. Martin Kohlrausch, *Der Monarch im Skandal. Die Logik der Massenmedien und die Transformation der wilhelminischen Monarchie*. (Berlin: Akademie Verlag, 2005), <https://doi.org/10.1524/9783050048376>, 22.

7 See. Jean Seaton, "The Monarchy, 'Popularity', Legitimacy and the media," in *The role of the monarchy in modern democracy: European monarchies compared*, ed. Robert Hazell and R.M. Morris, 255-263. (London: Bloomsbury Publishing, 2020), <http://dx.doi.org/10.5040/9781509931040.ch-009>, 256.

8 See. Kohlrausch, *Der Monarch im Skandal*. 15f.

9 See. Kohlrausch. *Der Monarch im Skandal*, 16.

10 See. Thomas Petersen, "Muster der Meinungsbildung. Öffentliche Meinung und die Ethik des Journalismus," *Die Politische Meinung* 65, no.564 (September/October 2020): 64-68, https://www.kas.de/documents/258927/10104639/DPM+564_Gesamtausgabe_Web.pdf/28cbfff5-822b-7566-4920-3ff779a22d61?t=1600334875363, 65.

stration of their contribution to society.¹¹ The importance of newspapers has changed in the 21st century enormously through the rise of television in the second half of the 20th century and the development of the internet and the appearance of social media channels. It is therefore important to acknowledge that their influence on public opinion is not comparable anymore with the one in the 19th century when it was the only form of mass media.¹² In 2022, the written press is only the primary news medium for 21% of citizens in the European Union and comes fifth place after television, online news platforms, radio, and social media platforms and blogs.¹³

Even though the circulation of newspapers has been declining for several decades, the decision to conduct a discourse analysis is particularly meaningful in the case of monarchies for various reasons. While other forms of media are increasing in popularity, traditional media like television and newspapers (including their online presence) stay the most trusted media sources in the EU and are still experiencing a high during important media events of public interest.¹⁴ As the Reuters Institute for the Study of Journalism of Oxford University published grew the volume of the British boulevard newspapers Express and Mirror saw an increased volume by around 30% on the days after Queen Elizabeth's death and the funeral.¹⁵ Heightened traffic of 31% on average could be detected on British news platforms and sales went up by between 60% and 100% the day after the death

11 See. Robert Hazell, „Introduction,“ in *The role of the monarchy in modern democracy: European monarchies compared*, ed. Robert Hazell and R.M. Morris, 255-263. (London: Bloomsbury Publishing, 2020), <http://dx.doi.org/10.5040/9781509931040.ch-009>. 213.

12 See. Ken Ward, „The Development of the Mass Media in the 19th century,“ *Mass Communications and the Modern World. Themes in Comparative History*. (London: Palgrave, 1989): 21-57, https://doi.org/10.1007/978-1-349-19771-2_3, 21.

13 See. European Parliament. „EU citizen trust traditional media most, new Eurobarometer survey finds,“ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220704IPR34401/eu-citizens-trust-traditional-media-most-new-eurobarometer-survey-finds>

14 See. European Parliament, „EU citizen trust traditional media most new Eurobarometer survey finds.“

15 See. Reuters. „Newspaper advertising hit by Queen's death, publisher Reach says,“ Reuters, 2022. <https://www.reuters.com/business/media-telecom/uk-news-publisher-reach-sees-circulation-boost-queens-death-2022-10-11/>

in comparison to the week before.¹⁶ In the case of Queen Juliana, Dutch publishers knew about the wide interest of the public, and four newspapers published (as Queen Juliana died on a Saturday) a special Sunday edition.¹⁷ Furthermore, newspapers are the mass media that have not only the longest history of following the monarchy in general but are also the only mass medium that existed already at the birth of both queens. While the death of Queen Elizabeth has been heavily discussed on social media platforms such as Twitter, at the time of Queen Juliana's death in 2004 social media use was not as ubiquitous as it is today which would make a comparison of the two less meaningful.¹⁸

This study will cover newspaper articles only from Western Europe as an extended analysis would go beyond the scope. The articles examined were chosen from media outlets in Germany, the United Kingdom, Belgium, and the Netherlands. The selection has been made to create a broader image of the representation of the Queens which includes the home countries (the Netherlands, United Kingdom), as well as another European monarchy (Belgium) and the view of a republic (Germany). While some country-specific characteristics in the reporting will be mentioned, this study does not pursue the goal to provide a comparison between countries but is more interested in using the differences foremost to create a broader and more diverse image. The same applies to the choice to analyze the press reports about Queen Elizabeth and Queen Juliana. A comparison of them will automatically occur but should not be the main focus. In total, a scope of 115 relevant articles (28 from Belgium, 33 from Germany, 28 from the United Kingdom, and 26 from the Netherlands) has been selected with slightly more articles about Queen Elizabeth (69 articles) than about Queen Juliana (46 articles). To limit the extent of the scope

only articles have been taken into account that have been published on the day of the death or up to two days afterwards. The newspapers considered were foremost national newspapers (for example The Guardian, De Standaard, Süd-

16 See. Charlotte Tobitt, „Death of the Queen sees biggest surge to UK news brands since 2020 US elections,“ Press Gazette. Future of Media. September 23, 2022. <https://pressgazette.co.uk/news/queen-death-news-traffic/>

17 See. „Kranten komen met extra edities,“ *De Volkskrant*, March 22, 2004. <https://www.volkskrant.nl/home/kranten-komen-met-extra-edities~b6b29278/>

18 See. Nicholas Reimann, „Queen Elizabeth's Death Ruled Twitter- But so did the Trolls,“ *Forbes*, September 12, 2022. <https://www.forbes.com/sites/nicholasreimann/2022/09/10/queen-elizabeths-death-ruled-twitter-but-so-did-the-trolls/?sh=460dfc315ef2>

deutsche Zeitung, De Volkskrant) but also regional newspapers with a high volume like Kölner Stadt Anzeiger or Het Gazet van Antwerpen.¹⁹ To prevent biased reporting, the political orientation of the newspapers differs and is taken into consideration, even though their importance is secondary to the analysis.

More important than the political orientation of the newspapers, three other points have to be taken into consideration to understand better how the coverage functions. First, the representation of deaths follows its own rules and is hardly comparable to any other media event. It is known that in the coverage of important events such as jubilees, weddings, or birthdays the media tends to be more hagiographic and report an idealistic version of the monarch in power.²⁰ The following analysis is based on the assumption formulated by Jörg Zedler that certain narration patterns are used in events and tellings around death and funerals to create a specific image of the monarch. The death was seen as an emotional event that would serve as a means to overcome the social distance between the royal family and the people. Births and marriages were as well regarded as moments where fundamental human feelings stood in the center.²¹ Press reports can therefore not be seen as objective but should be regarded as means to create “a socially desirable view of things”²² in order to “negotiate, stabilize, or challenge power relations.”²³ The salient characteristics of the monarchs should be highlighted as well as their importance and relevance for the dynasty, the people, and the nation.²⁴ A sheer glorification of the dead is not a phenomenon that can only be found in a discourse about monarchs as it falls under the often-followed old unwritten law of “de mortuis nil nisi bene” (one should only say good things about the dead).²⁵ As the articles discussed are published directly after the death of the queens, critics will likely be held back. Controversial topics like the role the queens played in supporting the colonial power of the country could for this reason explicitly be left out. Furthermore, one has to be conscious that the praises and glorifications one might find in articles can also be seen as demands to their successors King Charles and Queen Beatrix.

C. Theoretical framework

To answer the research question, it is necessary to define clearly what has been expected from royal women and queens in history. In her work *Queens and Queenship*, Elena Woodacre gathers together the most prominent structures and reoccurring narratives from the beginning of monarchies until today. Queens were seen as the premier women of the realm who had the responsibility to be an excellent

example for all the other women. They were “expected to be a paragon of virtue and therefore the perfect women”²⁶ as they were playing a central role in representing and also legitimizing the dynasty. Expectations towards queens and women, in general, are always also dependent on the cultural context but some ideals can be considered as being nearly universal. Woodacre summarizes them in the Four Goods:

1. Good women
2. Good wives
3. Good mothers
4. Good rulers

Furthermore, she points out three additional characteristics that royal women were expected to fulfill, the

Three P's:

1. Pious
2. Peacemakers
3. Pretty²⁷

These ideals, defined by Woodacre, will be used in the following analysis to see in which way the media coverage of the death of Queen Elizabeth and Queen Juliana reproduces these ancient expectations.

While Woodacre's ideals will be used to see how the lives of the queens are described in the media, this thesis will take into account the work of Zedler to examine how the actual death is presented in the newspapers. Reports in the press about the circumstances of the death as well as the funeral were used especially in the 19th and 20th centuries when newspapers were still the leading medium, -not only to inform but also to highlight the salient qualities of the monarch as well as expectations to their social role.²⁸ Zedler compared the press reports about the deaths of monarchs in Bavaria and Belgium from 1825 to 1935 and identified that the typical descriptions were trying to construct the image of a “good death.”²⁹ The good death was in general characterized by “a calm, organized farewell and dying without a fight amongst their loved ones.”³⁰ It was important to emphasize the Christian dimension of death by presenting it as

19 The complete enumeration of newspapers can be found in the bibliography at the end.

20 See. Kohlrausch, *Der Monarch im Skandal*. 22.

21 See. Jörg Zedler, *Nützliche Leichen. Monarchenbegräbnisse in Bayern und Belgien 1825-1935*, (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2022), <https://doi.org/10.13109/9783666368592>, 349.

22 Zedler, *Nützliche Leichen*. 274.

23 Zedler, *Nützliche Leichen*, 275.

24 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 276.

25 See. Duden editors. « De Mortuis nil nisi bene,“ *Duden.*, accessed June 15, 2023,

https://www.duden.de/rechtschreibung/de_mortuis_nil_nihil_nisi_bene

26 Elena Woodacre, *Queens and Queenship*, (Leeds: Arc Humanities, 2021), <https://doi.org/10.1515/9781641891905>, 10.

27 See. Woodacre, *Queens and Queenship*, 12.

28 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 276.

29 Zedler, *Nützliche Leichen*, 277.

30 Zedler, *Nützliche Leichen*, 277.

the will of the monarch to be taken by God. The monarch on his deathbed, surrounded by his family, served impressively as an image that showcased the family cohesion together with “the stability and continuity of the hereditary monarchy.”³¹ Furthermore, the concept of a good death was directly connected with the assumption that also the life has been good which would mean in the case of queens and kings that they have been doing everything that was possible for their people. Furthermore, Zedler has a closer look at the role of the queen and which characteristics were emphasized after their death. He points out that the queens were foremost characterized and also praised for their role as benefactors and as mothers. While the findings of Zedler concerning the death of queens are serving as a useful reference point to compare with the findings of this analysis, it has to be considered that through the focus of Zedler on Belgium and Bavaria no reigning queens and only queen consorts are taken into account.³² For this reason, also the findings concerning the press reports about the demises of kings should necessarily be regarded to include the gender role as well as the ruling role. Zedler points out recurring elements that can be found in a significant amount of press reports among them the emphasis on civil values like simplicity, modesty, and helpfulness. In addition, character traits like a sense of duty, bravery, ambition, and diligence are often mentioned and seen as especially memorable. Besides the life of the king the reaction of the royal house as well as the nation in general was highlighted with expressions like “whole Bavaria/Belgium mourns.”³³ This was used following Zedler to unite the whole state in their mourning but also overcome the social distance that existed between the dynasty and the people and connect them through their emotions and their pain. The ones who were not grieving were in reverse excluded from the nation.³⁴

In the following, the media portrayal of the deaths of Queen Elizabeth and Queen Juliana will be investigated and contrasted. The works of Woodacre and Zedler will firstly, aid in evaluating similarities in narratives of the death and secondly, examine to what extent press reports in the 21st century differ from ancient ones.

Memories after their death

Since the beginning of the Dutch and British monarchies,

31 Zedler, *Nützliche Leichen*, 293.

32 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 337-356.

33 Zedler, *Nützliche Leichen*, 327.

34 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 302-328.

the immense power that women have held and are still holding in the royal families is unmissable. And that regardless of the fact that it was only decided in 1983 in the Netherlands³⁵ and in the United Kingdom in 2011³⁶ that the oldest daughter of the reigning monarch would be the first in line of succession. Queen Juliana died on the 20th of March 2004 at the age of

94. She took the throne from her mother Queen Wilhelmina in 1948 and reigned until 1980. Her last public appearance was already in 1998 at the wedding of her grandchild Maurits.³⁷ Queen Elizabeth died on the 8th of September 2022 at the age of 96. She reigned over the United Kingdom and the states of the Commonwealth from 1952 until her death. In the following, newspaper articles that have been published after their death will be analyzed. Even though the articles were written for the occasion of their death it is important to acknowledge that instead of their death, their lives stand in the center. These articles are reflecting on their achievements, their family, and their overall character.

D. A good death for Juliana and Elizabeth

“At noon announced the palace that the doctors of the Queen were “worried” about her health. In the evening that she died peacefully in the afternoon.”³⁸ wrote the newspaper *Gazet van Antwerpen* one day after the death of Queen Elizabeth. While most articles laid their focus on their biography as well as the consequences of the death of the monarchs, the circumstances of the demise were also treated with special attention. The mentioning of a “peaceful death” stands central in the description of the death of Queen Elizabeth with the added comment that she passed her last hours at Balmoral Castle in Scotland. Despite her old age, the German newspaper *Welt* titled their article “Shock in London”³⁹ and multiple other articles accentuated that her death came for the people as well as her children quite suddenly.⁴⁰ Similar narratives can be found in the description of the circumstances of Queen Juliana’s death. While her health has already been declining for years and she was suffering from pneumonia in her last days, the *Süddeutsche Zeitung* wrote “the end came in her sleep”⁴¹ indicating a death without much pain. The idea of a good death as described by Zedler for the circumstances of death in the 19th and early 20th centuries is reproduced also in the 21st century. Their deaths in their castles (Balmoral and Soestdijk)

35 See. Gert-Jan Leenknecht. “Artikel 25- Erfopvolging.” *Nederland Rechtsstaat*. Accessed August 16, 2023. <https://www.nederlandrechtsstaat.nl/grondwet/inleiding-hoofdstuk-2-regering/artikel-25-erfopvolging/>.

36 See. Adam, Karla. “Royal Daughters Win Equal Right to Ascend the British Zone.” *Washington Post*, October 28, 2011. https://www.washingtonpost.com/world/europe/royal-daughters-win-equal-right-to-ascend-to-british-throne/2011/10/28/gIQAWeeSPM_story.html.

37 See. Yvonne Hoebe. *200 jaar koninklijke vrouwen*. Uitgeverij Karakter Uitgevers B.V., 2014. 165.

38 Koen Baemers, “Haar Dood Verraste Ook Haar Kinderen.” *Gazet Van Antwerpen*, September 9, 2022.

39 Stefanie Bolzen, “Elizabeth II. Ist Tot; Schock in London.” *Welt Online*, September 9, 2022.

40 See. Bert Wagendorp, “Wat Veel Mensen Onwaarschijnlijk Bleek Toch Waar: De Queen Was Sterfelijk.” *De Volkskrant*, September 8, 2022.

41 Weidemann, Sigg. “Diskreter Charme Der Monarchie; Die Holländer Trauern Um Ihre Frühere Königin Juliana.» *Süddeutsche Zeitung*, March 22, 2004.

are drawing the picture of a chosen death in a place that has been home for them without agony.

Even more notable are the similarities in the reports when it comes to the emphasis on royal family cohesion. Zedler gives in his book the example of the death of King Albert I who dies during a climbing accident in 1934. Newspapers depicted detailed how the crown prince, his son Leopold, and his wife broke off their vacation and directly headed back to Brussels.⁴² In 2004, *Het Belang van Limburg* wrote among others the new crown prince Willem-Alexander who stopped his ski vacation and came with his family earlier back to the Netherlands when he heard about the death of Queen Juliana. Juliana's youngest daughter Christina took a flight directly from her home in New York to join her three sisters in Soestdijk.⁴³ While the internal tensions in the British royal family did not go neglected in all newspapers, it was even more important to mention that Queen Elizabeth was surrounded by her children Charles, Anne, Andrew, and Edward.⁴⁴ In addition, it was also mentioned that not only did crown prince William make his way to Balmoral but also prince Harry left the difficulties with his family aside "to rush to his grandma."⁴⁵ The instability of the British royal family through the departure of Prince Harry has been often discussed in the media and while his presence did not include a reconciliation, the picture of support and closeness in difficult times is created. Just as a hundred or two hundred years ago, the demonstration of cohesion of the members of the royal family is an important tool to show the stability and continuity of the monarchy.

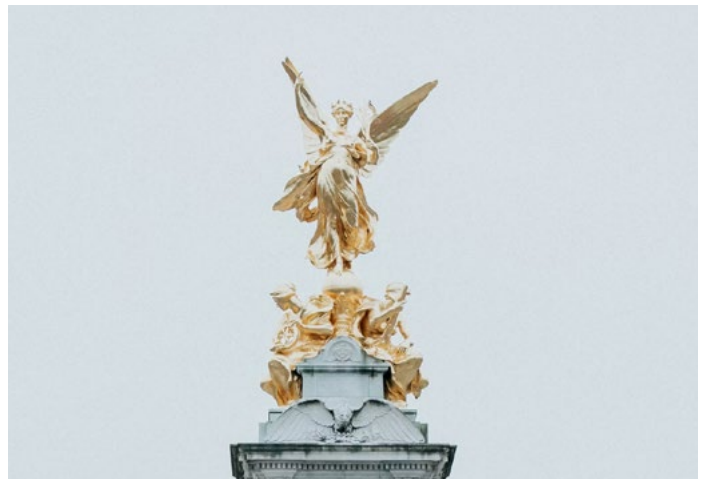
E. We lost our mother

When there is a word that appears in nearly all newspaper articles then it is probably "mother" or "grandmother." The role of a good mother that queens had to fulfill did not end at the borders of their own family but included their responsibility and their care for the whole nation. In the case of Queen Elizabeth and Queen Juliana, it becomes even more clear to which extent ruling queens are expected to be responsible for the well-being of the family in addition to their royal tasks.

Mother of the family

Guaranteeing the continuity of the monarchy has been for a long time the main task of women in the royal context. And after the bearing of the children who could ascend the throne, the work was not done, as it was the queen's job to make sure that harmony reigned in the family. They should be the center of the family and be a good mother to their children.⁴⁶ In the last decades, the importance of motherhood for women has been seriously put into question and tried to be renewed but traditional gender roles are remaining. The queenly motherhood is no exception to this. Queen Elizabeth and Queen Juliana are also recognized for their role as rulers but their role as mothers stays in the spot-

light. In multiple newspapers there is the talk about Queen Elizabeth's self-declared *annus horribilis* in which three of her four children got a divorce.⁴⁷ She was seen as being in charge of "keeping the family together"⁴⁸ by taking care of the failed marriages, love affairs, and the implications of the scandals around her son Andrew. That this was not possible in the case of Prince Harry and his wife Meghan Markle "hurt her in the end"⁴⁹ writes the German *Handelsblatt*. Moreover, *The Daily Telegraph* assumes that "nothing would have made her happier than to see her warring grandsons finally putting their differences aside."⁵⁰ Astonishingly, the main criticisms that are held against Queen Elizabeth are not against her political role and her (missing) implications in topics like colonialism but foremost concerning her role as a mother. Especially the cold relationship with her oldest son Charles has been addressed, describing her as not warm with the inability to show affection.⁵¹ *The Daily Record* illustrates a scene in which Queen Elizabeth started to get back to examining official documents only hours after the birth of her children.⁵² Overall, it appears that motherly expectations were dominating Queen Elizabeth. This is crucial considering that these expectations came on top of the already demanding political tasks.

The difficulties of being able to meet her maternal duties were one of the main problems that Queen Juliana addressed during her reign. It was of utmost importance to her to make sure that her family met the same standards as every other family in the Netherlands. The above-discussed role of Queen Elizabeth as a peacemaker inside her own family also applied to Queen Juliana and was addressed in the same way by the press reports. Here as well it were the marriages (and divorces) of her children that were brought up again and how these were the reasons of concern. First, her oldest daughter Beatrix married the German Claus von Amsberg who had a past in the Hitlerjugend which caused a stir. Then Irene became Roman-Catholic in order to marry Karel Hugo and finally Magriet married the non-aristocratic

42 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 295.

43 See. "Nederland Verliest Zijn Moeder." *Het Belang Van Limburg*, March 22, 2004.

44 See. Dupuy, Lisa, and Jorit Verkerk. "Britse Koningin Elizabeth II (96) Overleden." *NRC Handelsblad*, September 8, 2022.

45 Baumers, "Haar Dood Verraste Ook Haar Kinderen."

46 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 343-344.

47 See. Niels Posthumus, "Het Geheim Van Het Success Van Queen Elizabeth: Populair Terwijl Niemand Haar Echt Kénde." *Trouw*, September 9, 2022.

48 Riecke, Thorsten. "Königin Elizabeth II. - Queen Der Moderne." *Handelsblatt*, September 8, 2022.

49 Riecke, "Königin Elizabeth II. - Queen Der Moderne."

50 Tominey, Camilla. "United in Grief, Brothers Put Their Differences Aside." *The Daily Telegraph*, September 9, 2022.

51 See. Hans van Zon, "Koningin Elizabeth II (1926-2022): Een Vorstin Die Zichzelf Wegcijferde Voor Haar Plicht, Maar Niet Vies Was Van Een Grapje." *Het Parool*, September 8, 2022.

52 See. „Glamour Queen; Queen Elizabeth II : 1926-2022 HER THIRTIES," *Daily Record*, September 9, 2022.

Pieter van Vollehoven.⁵³ Even though, it seems also evident to the press that the role the queens could play in the choice of the marriage of their children was limited, it is still seen in a way as their task to calm the waves and maintain the family peace. In comparison to Queen Elizabeth, the press reports pointed out the close relationship between Queen Juliana and her children. The Daily Telegraph mentions “that she spent as much time as she could with her four daughters”⁵⁴ It was seen as a motherly gesture that she still was present when Beatrix took over the throne and that she was helping her in her new tasks as queen.⁵⁵ While the Belgian newspaper De Standaard titled their article about Queen Elizabeth “Only on her own family the Queen could get no influence”,⁵⁶ Queen Juliana’s role as mother and as keeper of the family coherence gets evaluated much more positively. So writes the Stuttgarter Zeitung “with her fight for the unity of the royal family she offered the Dutch an identification, that got rare in society: the myth of an intact, extended family spanning over several generations.”⁵⁷

While talking about the task of queens to maintain peace in the royal family, not only were queens expected to be good mothers to their children but also good wives to their husbands. The story of the royal marriage of the queens, in general, is a topic that was oftentimes retold by the newspapers. Zedler describes that the married life of the Belgian and Bavarian royals was characterized in newspaper articles by harmony and intimate and civic emotions. The queen’s deep love for their husband is often mentioned and when in the case of a decease this was even more highlighted.⁵⁸ Queen Elizabeth who was often seen as distant and not emotional is in her marriage with Prince Phillippe described as totally different. Newspapers are drawing the image of a love marriage between them in which Queen Elizabeth was interested in Prince Phillippe from the moment that she saw

him.⁵⁹ She is characterized as a loyal wife that stayed faithful to “the love of her life”⁶⁰ who gave her advice and was her source of stability.⁶¹ What stands out is furthermore the description of her reaction to the death of Prince Phillippe which was again mentioned in the articles about her death. Zedler points out that royal women played a central role in the mourning process and were the ones who were suffering the most and the most dramatically after the death of the king.⁶² Queen Elizabeth is no exception in that case. Multiple newspapers are mentioning that she and Prince Phillippe were inseparable, and he was the one who kept her going. After he passed away in 2021, she was devastated and her “health rapidly started to deteriorate.”⁶³ A different picture we get in the description of the marriage of Queen Juliana and her husband Bernhard zur Lippe-Biesterfeld. Their relationship was in contrast to Queen Elizabeth and Prince Phillippe not seen as a love marriage and more a marriage of convenience. Prince Bernhard was not the supporting husband that Queen Juliana has hoped for, and he was known for going his own way and his affairs.⁶⁴ In no newspaper article examined, his reaction to the death of his wife could be found. Despite the unhappy marriage, it is Prince Bernhard who is getting criticized for his behavior in the first place. Queen Juliana is foremost seen as an unconditional supporter who stood firmly by him during the Lockheed crisis. When the cabinet was thinking about criminal prosecution against Bernhard, she even threatened to resign from the throne writes the Belgian newspaper De Tijd.⁶⁵ The image of queens as good and loving wives seems to be remaining also when it is the queen who is reigning and not the king.

Mother of the nation

As much as Queen Elizabeth has been criticized for her lack of strength in keeping the family together and being an emotional-unavailable mother to her children, as much has she been praised for keeping the “big family”, the British nation, together. Especially in non-British newspapers the death of Queen Elizabeth is used to also have a look at the United Kingdom as a nation in general and the difficulties they are facing as a consequence of Brexit and the growing separatist movements in North Ireland and Scotland.⁶⁶ Queen Elizabeth as the “Mother of the nation”⁶⁷ stood here not only for a form of stability but also for a “moral instance in times of a sweeping change in values.”⁶⁸ Even though

53 See. Dijkstra, Frank. “Een Gewoon Mens; Levensloop.” *Trouw*, March 22, 2004.

54 See. “Obituary of Princess Juliana of the Netherlands.” *The Daily Telegraph*, March 22, 2004.

55 See. “Geen oude dame met breiwerkje,” *Goudsche Courant*, March 22, 2004.

56 Mario Danneels. “Alleen Op Haar Eigen Familie Kreeg De Queen Geen Vat.” *De Standaard*, September 9, 2022.

57 “Das Protokoll war ihr natrlicher Feind: Juliana, die verstorbene Exkönigin der Niederlande, hat ihrem Volk Rätsel aufgeben,” *Stuttgarter Zeitung*, March 22, 2004.

58 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 348.

59 See. Titia Ketelaar, “De koningin die iedereen overleefde door 70 jaar te zwijgen,” *NRC*, September 9, 2022

60 Patrick van Ijzendoorn, “Vol overtuiging gaf ze haar leven voor een koninkrijk,” *De Morgen*, September 9, 2022.

61 See. Van Ijzendoorn, “Vol overtuiging gaf ze haar leven voor een koninkrijk”

62 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 286.

63 Boyd, Connor . “Walking Her Corgis Twice a Day, Horse Riding into Her Nineties AGAINST the Advice of Doctors and Reading for Hours on End: How the Queen Stayed Physically and Mentally Sharp until the Ripe Old Age of 96.” *MailOnline*, September 9, 2022.

64 See. “Geen oude dame met breiwerkje”

65 See. Van Velthoven, Paul. “Prinses Juliana 1909-2004.” *De Tijd*, September 9, 2022.

66 See. Van Hessche, Jan . “Icoon Van Godgegeven Standvastigheid.” *De Tijd*, September 9, 2022.

67 Michael Pohl. “Die Ewige Königin.» *Kölner Stadt Anzeiger*, September 9, 2022.

68 Jochen Wittmann, “Queen Elizabeth II. Ist Tot: Die

critics of the Netherlands could not be found in the articles, the notion of a mother of the nation is here omnipresent as well. Within these simply repeated words the death of the queens gets a strong personal and emotional connotation. It not only creates a connection to the mourning royal family but also serves as a bond inside the nation. A feeling of unity is created through the image of a shared pain for a common mother. In addition, the presentation as a mother legitimizes the monarchy in a way that seems nearly natural or at least plausible for the public.⁶⁹ The queen's that for most people were distant celebrities to read and watch about it, suddenly become a lot more tangible. The positive connotations like loving and caring that are attached to the word mother are creating an emotional and personal connection. The representation of the monarch after their death as the mother or the father of the nation is a common trope that has been used already in the past. In Belgium, King Leopold I was commonly referred to as the "père de la patrie" and queen consorts above all Queen Astrid were getting the title of a mother.⁷⁰

The mother narrative is expanded in the case of Queen Elizabeth and Queen Juliana by the description of them as grandmothers. The Belgian newspaper Metro titled "The 'Grandmother' of the Dutch passed away"⁷¹ and the Rheinische Post describes Queen Elizabeth as "the iron

granny of the nation."⁷² In Flemish and German newspapers the familiar and more informal designation "Oma" is used which makes the relationship between monarch and people even closer. This reference is in the first place connected to the old age that both queens have reached at the time of their death, but it seems plausible to argue that this news image is even more powerful than the mother narrative for the creation of sympathy. The archetype of the grandmother is a symbol of wisdom, tenderness, and kindness.⁷³ The description "She wore floral dresses and had her grey hair combed back in waves: oma Juliana"⁷⁴ was published in the newspaper De Morgen and illustrates Queen Juliana as a typical grandmother.

The image of the queen as a good mother to her children and grandchildren as well as to the nation is one of the most present when it comes to the characterizations of Queen Elizabeth and Queen Juliana. They are beloved matriarchs that were responsible for keeping the family peace.⁷⁵

Berühmteste Frau Des Planeten." *Rheinische Post*, September 8, 2022.

69 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 314.

70 See. Zedler, *Nützliche Leichen*, 314-348.

71 "La "Grand-mère" Des Néerlandais Est Décédée." *Metro*, March 22, 2004.

72 Wittmann, *Queen Elizabeth II. ist tot*.

73 See. Vidovičová, Lucie, and Lucie Galčanová. "I Am Not That Type of Grandmother": (Non)Compliance with the Grandmother Archetype among Contemporary Czech Grandmothers." In *Grandparenting practices around the world*. (Cambridge University Press: 2022): 253-270. <https://doi.org/10.1332/policypress/9781447340645.003.0013>, 254.

74 Thea Swierstra, "Een Oma Aan De Top." *De Morgen*, March 22, 2004.

75 See. Wittmann, *Queen Elizabeth II ist tot*.

Corpus Delicti

Číslo vydania: 01/2024

Právnická fakulta
Trnavskej univerzity
v Trnave

ISSN 1338 - 6603 (tlačená verzia)
ISSN 1338 - 4821 (online verzia)

Obsah študentskej časti

Jednoduchý prístup k zbraniam a rastúce riziká	III
Pojmy do vrecka študenta práva 1	IV
Právna úprava ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti v SR - zákon vs. realita (fejtón)...	V
Stáž na Najvyššom súde Slovenskej republiky.....	V
Pojmy do vrecka študenta práva 2	VIII
JESSUP European Friendly 2024 v Bratislave	VIII
Pridaj sa k nám	IX

Jednoduchý prístup k zbraňam a rastúce riziká

V posledných rokoch sme svedkami rastúceho počtu incidentov, pri ktorých sú použité strelné zbrane. Nebolo tomu inak ani v minulosti, no v tomto texte by som chcela poukázať na situáciu, kedy sú mnohé trestné činy tohto druhu páchané nelegálne získanými zbraňami. Prípadná jednoduchá dostupnosť týmto spôsobom získaných zbraní predstavuje vážny problém, ktorý si vyžaduje pozornosť nielen zákonodarcov, ale aj širšej verejnosti.

Súčasná slovenská legislatíva, ktorá stanovuje podmienky pre legálne získanie zbraní, patrí medzi najprísnejšie v EÚ. Kritériá pre získanie strelnej zbrane na Slovensku

sú špecifikované v zákone č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraňach a strelive. Tými sú napríklad: „spôsobilosť na právne úkony, vek 21 rokov,¹ bezúhonnosť a spoľahlivosť, zdravotná, odborná a psychická spôsobilosť držať alebo nosiť zbraň a strelivo.“²

Napriek tomu sa zbrane často dostávajú do rúk ľudí, ktorí môžu predstavovať nebezpečenstvo pre seba a okolie. Rastúci počet incidentov rozpútava diskusiu o sprísnení podmienok na získanie zbraní. Zástancovia prísnejšej legislatívy argumentujú, že by sa mala zvýšiť frekvencia a dôkladnosť psychologických vyšetrení. Naopak, odporcovia tvrdia, že prísnejšie zákony obmedzia práva občanov na sebaobranu. Rozhodnúť o adekvátnych podmienkach na získanie zbraní je veľmi zložitá. Každý problém má niekoľko aspektov, ku ktorým sa vyjadruje množstvo odborníkov z rôznych oblastí a najšť adekvátny konsenzus vyžaduje dlhodobý a dôsledný proces. Čo by však vždy malo zostať na prvom mieste, je bezpečnosť občanov.

1 Pozn. Vek môže byť v rôznych prípadoch odlišný - aj 16, 18 alebo 21 rokov.

2 <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/190/#>

...

Pojmy do vrecka študenta práva I

Clara pacta – boni amici. - Jasná zmluva robia dobrých priateľov. (význam: Kamaráti budme, ale dlhy si plaťme.)

Ius publicae respondententi ex auctoritate principis. - Právo odpovedať verejnosti na základe postavenia vládcu. (význam: napr. posledné slovo má vždy rektor/riaditeľ školy, ...)

Status quo. Status quo ante. - Súčasný stav. Predchádzajúci stav.

Sententia definitiva. - Konečný rozsudok.

Ration naturalis quaedam lex tacita. - Prirodzený rozum je akýsi nevyhlásený zákon.

Res iudicata pro veritate habetur. - Rozsúdená vec sa považuje za pravdu.

Breves brevium. - Spory s krátkym priebehom. / Veľmi krátke súdne konanie.

Fraus est fraudem celare. - Zakrývať podvod je podvod.

Rerum omnium magister est usus. - Prax je najlepšou učiteľkou všetkých vecí.

Actio est aut rem, aut personam. - Žaloba je buď proti veci alebo buď proti osobe.

Concordia civium rei publicae necessaria est. - Svornosť občanov je nevyhnutná pre štát.

Culpa a reo negatur. - Obžalovaný popiera vinu.

Paria iura – paria officia. - Rovnaké práva – rovnaké povinnosti.

In flagranti (delicto). - Pristihnutý pri čine.

Lex retro non agit. - Zákon nepôsobí späť. (význam: zákaz retroaktivity)

Právna úprava ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti v SR - zákon vs. realita (fejtón)

Na Slovensku máme zákon na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti.¹ Znie to dobre, že? Predstavte si, že ste hrdina, napríklad superman,² ktorý pomáha v boji za spravodlivosť. Na Slovensku týchto hrdinov nazývame ako “oznamovateľ protispoločenskej činnosti”.³ V ideálnom svete máte zákonnú ochranu, ktorá vás chráni pred následkami vášho odvážneho kroku. V ideálnom svete haha. Zákon by mal byť ochranným štítom, no realita je tak trochu... zaujímavejšia. Oznamovatelia korupcie musia bojovať nielen proti zločinu, ale aj za

1 Zákon 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zdroj: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/54/>)

2 Aj keď je väčšinou známy ako superhrdina bojujúci proti zločinu, v mnohých príbehoch poukazuje aj na sociálnu nespravodlivosť a korupciu. Jeho nepriateľov tvorili rôzni mafiáni, skorumpovaní podnikatelia a násilníci.

3 Definícia: Oznamovateľom je fyzická osoba, ktorá v dobrej viere urobí oznámenie príslušnému orgánu a uvedie v ňom skutočnosti, o ktorých sa dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, a ktoré môžu významnou mierou prispieť alebo prispeli k objasneniu závažnej protispoločenskej činnosti alebo k zisteniu alebo usvedčeniu jej páchatel'a. (zdroj: <https://www.bojprotikorupcii.gov.sk/zakon-na-ochranu-oznamovatelov/>)

svoju vlastnú ochranu. Je to rozhodnutie ako hrať šach v Harry Potterovi, kedy sa ocitnete na bojovom poli. Ak chceme, aby táto ochrana nebola len na papieri, potrebujeme nielen zákony, ale aj ich dôsledné uplatňovanie a podporu verejnosti. Rovnaký meter pre všetkých je tiež jeden z problémov, čo sme zaznamenali v súčasnosti. Príkladom je skupina čurillovcov,⁴ ktorí napriek odvahe čelia neustálym útokom. Ich prípad je výstrahou, že bez silnej a efektívnej ochrany môžu hrdinovia tohto boja skončiť ako obeť. Možno raz príde deň, keď ľudia nebudú musieť bojovať na dvoch frontoch - proti nespravodlivosti a za vlastnú ochranu. Bez ochrany oznamovateľov sme všetci len tichí diváci v aréne, kde víťazia tí najsilnejší a najmocnejší.

Michaela Magulová

4 Označenie pre skupinu policajtov z Národnej kriminálnej agentúry (NAKA) na Slovensku, ktorú viedol Ján Čurilla. Vyšetrovala mnoho závažných korupčných káuz a iných trestných činov. Pomohli rozplieť zločinecké skupiny Takáčovcov, Piťovcov, riešili kauzy ako Judáš, Boží mlyn, Dobytkár, Očisťec,... Majú status chráneného oznamovateľa, no napriek tomu boli podľa súdu protizákonne postavení mimo službu. (zdroj: Nadácia zastavme korupciu, <https://zastavmekorupciu.sk/>, <https://kauzy.sk/kauzy/>)

...

Stáž na Najvyššom súde Slovenskej republiky

Musím sa priznať, že už od začiatku svojho štúdia som nerozhodná v tom, v akom odbore by som sa po ukončení štúdia chcela usadiť. Jedným z tých, ktoré je pre mňa v budúcnosti lákavé, je justícia. Práve preto som neváhala ani sekundu a chytila sa šance, keď sa objavila ponuka absolvovania stáže na Najvyššom súde Slovenskej republiky. A toto rozhodnutie vôbec neľutujem, nakoľko čas strávený na pôde Najvyššieho súdu bol pre mňa veľmi naplňujúci. Ja osobne som si vybrala občianskoprávne kolégium. Mala som nesmierne šťastie na senát, ktorému som bola pridelená! Nielen pani sudkyňa, ale aj jej asistentka, mi boli vo všetkom veľmi nápomocné. A to nielen pri plnení si stážistických povinností. Boli ochotné mi poskytnúť odpovede aj na akékoľvek právne otázky, ktoré ma zaujímali. Bola som oboznámená nielen s chodom práce na Najvyššom súde, ale mala som možnosť dokonca si prácu asistenta sudcu aj v praxi vyskúšať. Konkrétne som pri podaných dovolaniach posudzovala, či sú splnené zákonné podmienky dovolania, a teda či je vôbec prípustné. Zároveň som si mohla vyskúšať aj písanie rozhodnutí. Pokiaľ ponuka na absolvovanie stáže príde znovu, čo verím, že určite príde, neváhajte a pripravte si čo najlepší motivačný list, aby tam vybrali práve Vás, nakoľko počas stáže na súde nadobudnete mnoho bohatých nielen teoretických, ale aj praktických skúseností.

Pojmy do vrecka študenta práva 2

Deklaratórne rozhodnutie - rozhodnutie, ktoré len deklaruje už existujúci stav, a teda nekonštituuje nový právny stav. Ide o rozhodnutie, ktorým sa len následne spravidla z dôvodu právnej istoty potvrdí určitá skutočnosť, ktorá už reálne existovala, a to spätne odo dňa jej vzniku. Opakom deklaratórneho rozhodnutia je rozhodnutie konštitutívne, ktoré odo dňa rozhodnutia vytvára medzi účastníkmi nový právny stav a teda týmto rozhodnutím vznikajú, zanikajú alebo sa menia práva a povinnosti.

Apostila - z francúzskeho apostille; je synonymom pre overenie verejných listín doložkou tak, aby aj v inom štáte bolo zrejmé, že ide o oficiálny dokument. Vydáva sa podľa Haagskeho dohovoru o apostile, a vo všetkých v krajinách, ktoré pristúpili k tomuto dohovoru. Pre získanie apostily treba urobiť pomerne jednoduchý krok a to predložiť originál verejnej listiny príslušnému úradu štátu, v ktorom bol dokument vydaný a ten za správny poplatok opatrí tento dokument apostilou. Apostilou tento orgán potvrdí, že orgán, ktorý dokument vydal bol nato oprávnený. Zložitejší postup od tohto je overenia tzv. „konzulárnou superlegalizáciou“.

Konečný užívateľ výhod - na Slovensku konečných užívateľov výhod obchodných spoločností registruje okrem iného aj Obchodný register. Je to údaj, ktorý je neverejný pričom platí, že spoločnosti, ktoré sú registrované v Registri partnerov verejného sektora nemajú povinnosť duplicitnej evidencie svojich konečných užívateľov výhod aj do Obchodného registra. Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti definuje konečného užívateľa výhod ako fyzickú osobu, ktorá skutočne ovláda alebo kontroluje právnickú osobu, ako aj fyzickú osobu, v prospech ktorej tieto subjekty vykonávajú činnosť alebo obchod a taktiež výslovne pomenúva, koho možno za konečného užívateľa považovať. Zákon o registri partnerov verejného sektora používa pomenovanie konečného užívateľa výhod, avšak jeho definíciu v tomto zákone nenájdeme.

Lege artis - v právnickom prostredí znamená odborný výkon profesie podľa zákona, právnych predpisov, profesijnej etiky a v súlade so súčasnými poznatkami vedy. Advokát má teda plniť svoje povolanie s náležitou a odbornou starostlivosťou. Jednou z hlavných úloh je byť príkladom pre svojho klienta z hľadiska zodpovednosti, odbornosti a dodržiavaním etického prístupu.

Retencia - je zadržanie vecí. Retenčné právo je zádržné právo. Retenčné právo je núdzový zabezpečovací inštitút, ktorý nie je zmluvne dojednaný a slúži veriteľovi na zabezpečenie jeho splatnej peňažnej pohľadávky, ktorý vzniká jednostranným prejavom veriteľa a spočíva vo faktickom zadržaní vecí, ktorú je inak povinný vydať. Predmetom retencie môže byť iba hnutelná vec, ktorá sa nachádza v dispozícii veriteľa v súlade s právom a ktorú je inak povinný vydať.

Nepomenovaná zmluva - inak aj inominátna zmluva, je taká zmluva, ktorú právny predpis nijak nepomenúva a necháva na zmluvných stranách aby sa dohodli na jej uzatvorení aj napriek absencii v právnom poriadku. To vyplýva z voľnosti a rôznorodosti zmluvných strán a tie si vždy tvoria obsah

zmluvy. Pre platnosť zmluvy musí byť predmet zmluvy ako aj vzájomné práva a povinnosti, upravené dostatočne určito, avšak takéto zmluvy sa vždy riadia všeobecnými ustanoveniami o záväzkových vzťahoch v Občianskom alebo Obchodnom zákonníku. Opakom sú zmluvy pomenované, ktoré nájdeme v právnych predpisoch ako Občiansky zákonník, Obchodný zákonník a mnoho iných zákonov, ktoré obsahujú najčastejšie sa vyskytujúce zmluvné typy.

Vinkulácia - V latinčine môžeme nájsť výraz vinculum, ktorý znamená puto. Zjednodušene povedané ide o viazanie výkonu práva. Inak povedané, prevod práva na niekoho iného nastane vtedy, ak bude splnená určitá podmienka. Najbežnejšie typy vinkulácie sú: vinkulácia vkladu, vinkulácia cenného papiera, vinkulácia v prospech tretej osoby.

Detencia - na jednej strane v občianskoprávnom ponímaní má význam v rámci ovládania cudzej veci, avšak bez úmyslu nakladať s ňou ako s vlastnou, v prípade výpožičky alebo nájmu. V trestnoprávnej rovine je detencia jedným z druhov ochranných opatrení. Je upravená v § 81 a § 82 Trestného zákona. Ak odsúdený ochorie vo výkone trestu odňatia slobody duševnou chorobou ktorá je podľa odborného lekárskeho posudku nevyliciteľná, súd náležitým postupom môže nariadiť umiestnenie do detenčného ústavu. Súd môže pred skončením

výkonu trestu odňatia slobody rozhodnúť o umiestnení do detenčného ústavu aj takého páchatel'a úmyselného trestného činu, ktorý sa odmieta podrobiť ochrannému liečeniu alebo u ktorého ochranné liečenie pre negatívny postoj pacienta neplní svoj účel a ktorého pobyt na slobode je pre spoločnosť nebezpečný; páchatel' sa umiestni do detenčného ústavu po výkone trestu odňatia slobody. Ak to považuje súd za potrebné, môže pred skončením výkonu trestu odňatia slobody rozhodnúť o umiestnení do detenčného ústavu aj páchatel'a zločinu spáchaného zo sexuálneho motívu alebo páchatel'a, ktorý opätovne spácha obzvlášť závažný zločin; páchatel' sa umiestni do detenčného ústavu po výkone trestu odňatia slobody. Účelom umiestnenia páchatel'a v detenčnom ústave je osobitným liečebným režimom a dôslednou izoláciou od spoločnosti zabrániť páchatel'ovi v ďalšom páchaní trestných činov a činov inak trestných.

Spracovala: Viktória Luptáková

JESSUP European Friendly 2024 v Bratislave

Od 29. februára do 2. marca 2024 sa v Bratislave uskutočnilo Európske priateľské kolo prestížnej medzinárodnej súťaže Jessup Moot Court, ktoré sa prvýkrát konalo na Slovensku. Trnavská univerzita mala tú česť hostiť viac ako 150 nadšencov medzinárodného práva v priestoroch Teologickej fakulty. Príprava tohto podujatia bola obrovskou výzvou – od logistického zabezpečenia, cez tvorbu vizuálnej identity až po vedenie tímu 20 dobrovoľníkov. Napriek náročnosti organizácie bol pohľad na úspešne zrealizované podujatie mimoriadne povzbudzujúci.

Podakovanie všetkým, ktorí sa podieľali na úspechu
Toto podujatie by nebolo možné bez podpory výnimočných ľudí. Osobitné poďakovanie patrí Roxanne Nazari, ktorej podpora bola kľúčová pre jeho realizáciu. Významnú organizačnú úlohu zohrala Nicole Makóová, zatiaľ čo Viktor Racsó zabezpečil hladký priebeh recepcie a výborné občerstvenie. Docentka Lantajová poskytovala neoceňiteľnú podporu počas celého podujatia a Ivan Novotný sa zaslúžil o to, že sa táto prestížna súťaž dostala na Slovensko.

Športový duch a úspechy našich tímov

Vo finále si zaslúžené víťazstvo odniesol tím Karlovej univerzity v Prahe. Náš tím Trnavskej univerzity sa dostal až do semifinále, kde sme v tesnom zápase podľahli tímu The Law Society of Ireland. Mimoriadnym momentom pre nás bol však štvrtfinálový zápas, v ktorom sme vyradili tím Eötvös Loránd University. Tento úspech by nebol možný bez výbornej spolupráce s mojou skvelou spolurečníčkou Terezou Uhaľovou, ktorá sa vo svojom mootingovom de-

bute predviedla vo fantastickom svetle. Neoceneľnú pomoc poskytol aj náš skvelý off-counsel Peter Jarábek, ktorý sa zaslúžil o naše strategické smerovanie.

Osobitné poďakovanie patrí Ivanovi Vu Nhu a Sime Perečinskej, ktorí svojím právnym myslením, strategickým prístupom a precíznou argumentáciou významne prispeli k úspechu respondentnej strany. Ich dôsledná práca a schopnosť analyzovať prípad boli kľúčovými faktormi v našich víťazstvách.

Osobný úspech a univerzitný rekord

Na osobnej úrovni som hrdý na to, že sa mi podarilo získať ocenenie 6. najlepšieho rečníka súťaže (s priemerom 89,80 bodu), čím som dosiahol svoje doterajšie maximum a zároveň univerzitný rekord. Tento úspech však nepatrí iba mne – delím sa oň so svojim výnimočným kolegom Ivanom Vu Nhu, ktorý získal 5. miesto v rečníckom rebríčku s priemerom 90,00 bodu. Tento výsledok je pre mňa obzvlášť cenný, pretože minulý rok som bojoval s úzkosťou, a preto je prekonanie tejto výzvy o to sladšie.

Toto podujatie bolo nielen oslavou právnických schopností, ale aj nezabudnuteľným zážitkom plným športového ducha, profesionálneho rastu a skvelých ľudí. Verím, že naša univerzita sa aj v budúcnosti bude na tejto prestížnej súťaži podieľať a pokračovať v budovaní svojho mena v medzinárodnej komunite právnikov.

Patrik Ondrejch

Rada/rád tvoríš nové veci?

Máš rada/rád písanie článkov, či sa vo svojom voľnom čase venuješ fotografovaniu?

...

Ak áno, tak hľadáme práve **TEBA!**

Do nášho tímu fakultného časopisu Corpus Delicti hľadáme nových „spisovateľov“, či nádejných fotografov.

Spoznaj nových ľudí, využij svoj voľný čas užitočne a plnohodnotne a pridaj sa k nám.

Viac informácií Ti radi poskytneme na emailovej adrese:

corpusdelicti.tt@gmail.com

Tešíme sa práve na Teba :)